

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การจัดการองค์ความรู้ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม
Knowledge Management on Politics of Environment

ภาราดา ชัยนิคม

สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2562

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
การจัดการองค์ความรู้ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม
Knowledge Management on Politics of Environment

ภาราดา ชัยนิคม

สาขาวิชารัฐศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ทุนอุดหนุนโดย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2562

ชื่องานวิจัย	การจัดการองค์ความรู้ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม Knowledge Management on Politics of Environment
ผู้วิจัย	ภาราดา ชัยนิคม
สาขาวิชา	รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ปีเสร็จวิจัย	2562

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการจัดการองค์ความรู้ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อสำรวจสถานการณ์องค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย จำนวน 99 ฉบับ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีการศึกษาในประเด็นการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมรวม 18 ประเด็น ได้แก่ การเคลื่อนไหวทางการเมือง, ภาพรวม การทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์วรรณกรรม, การสร้างทางสังคมเกี่ยวกับอัตลักษณ์และธรรมชาติ, ประเด็นทางสังคมและการอนุรักษ์, นิเวศวิทยาการเมืองสตรีนิยมและเพศ, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ, นิเวศวิทยาการเมืองของเมือง, การครอบครองที่ดินและการเข้าถึง, การพัฒนาระหว่างประเทศ, ความยุติธรรมสิ่งแวดล้อมและสถานประกอบการ, การเมืองสิ่งแวดล้อมว่าด้วยนโยบายสาธารณะ, ภัยคุกคามทางธรรมชาติ, นิเวศวิทยาการเมืองเรื่องสุขภาพ, โลกร้อนและคาร์บอน, การเมืองสิ่งแวดล้อมกับชนพื้นเมือง, ทฤษฎีหลังอาณานิคมประเด็นพรมแดนและการต่อสู้, และการย้ายถิ่นและสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม การศึกษาการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมนั้นมีประเด็นที่หลากหลายและซับซ้อน จึงควรมีการศึกษาในเชิงลึก เฉพาะเจาะจง และมีการขยายอาณาบริเวณการศึกษา รวมถึงการมากขึ้น สนับสนุนให้เกิดงานวิชาการและงานวิจัยเพื่อเปลี่ยนผ่านแนวคิดไปสู่การปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริง

คำสำคัญ : องค์ความรู้, การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม, นิเวศวิทยาการเมือง

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยคำแนะนำต่าง ๆ จากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย ที่สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งกับสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้มา ณ ที่นี้ด้วย

ภาราดา ชัยนิคม

31 สิงหาคม 2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
กิตติกรรมประกาศ	(ข)
สารบัญ	(ค)
สารบัญตาราง	(จ)
สารบัญภาพ	(ฉ)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ของการวิจัย	3
1.6 นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 การจัดการความรู้	4
2.2 การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม	11
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
2.4 กรอบแนวคิดการวิจัย	25
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	26
3.1 วิธีการศึกษา	26
3.2 การศึกษาจากเอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูล	26
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	28
4.1 สถานภาพองค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม	28
4.2 การสังเคราะห์บทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย	46
 บทที่ 5 สรุป และอภิปรายผลการวิจัย	 49
5.1 สรุปผลการวิจัย	49
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	51
5.3 ข้อจำกัดของงานวิจัย	52
บรรณานุกรม	53
ประวัติผู้วิจัย	58

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.	จำนวนบทความวิชาการและบทความวิจัยในฐาน TCI ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561	29
2.	จำนวนวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระในฐาน ThaiLIS ระหว่างปี พ.ศ. พ.ศ. 2540 – 2561	30
3.	แสดงชื่อบทความวิชาการและบทความวิจัยในฐาน TCI ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561	31
4.	แสดงหัวข้อวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระในฐาน ThaiLIS ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561	39
5.	แสดงจำนวนและร้อยละบทความวิชาการและบทความวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการศึกษา แนวนิเวศวิทยาการเมือง ในฐาน TCI ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561	43
6.	แสดงจำนวนและร้อยละงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ ตาม แนวทางการศึกษานิเวศวิทยาการเมือง จากฐานข้อมูลของโครงการ เครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561	44

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. กรอบการวิจัย	25
2. แสดงประเด็นการศึกษาศึกษาบทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561	47

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสรรพสิ่งที่แวดล้อมมนุษย์ ทั้งที่เป็นธรรมชาติและมิใช่ธรรมชาติ มนุษย์แม้เป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่งที่แวดล้อมทั้งหลาย แต่มักสำคัญตัวเองด้วย อหังการ มมังการ (ลิตธี บุตรอินทร์, 2555: 172 -174) ถือเสมอว่าตนเป็น “นาย” (master) ของธรรมชาติ และธรรมชาติมิใช่เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์เป็นหลัก (สมเกียรติ วันทะนะ, 2551: 213) นั่นทำให้มนุษย์ละเลยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมมิได้ส่งผลอย่างรวดเร็วฉับพลัน นอกจากนี้มนุษย์ยังมีความเชื่อว่าทรัพยากรธรรมชาติยังคงมีอยู่เป็นจำนวนมากเพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์โดยไม่ต้องแก่งแย่ง แต่ในข้อเท็จจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้นโดยหากย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศจะพบว่าสาเหตุประการหนึ่งของการเกิดสงครามและข้อพิพาทระหว่างรัฐ รวมถึงความขัดแย้งภายในรัฐล้วนมีสาเหตุมาจากการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2550: 1 – 3) ดังเห็นได้จากในทศวรรษที่ 1970 เมื่อเกิดวิกฤตน้ำมันขึ้นในปี 1973 และ 1979 ทำให้มนุษย์เริ่มตระหนักว่าความอยู่รอดของรัฐไม่ใช่แค่มีได้ขึ้นอยู่กับเรื่องอาหารเท่านั้นที่คุกคามชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาได้ แต่ความเปราะบางทางเศรษฐกิจก็เป็นสิ่งที่สำคัญเช่นกัน ดังนั้นความมั่นคงของรัฐจึงถูกขยายให้กว้างขึ้นครอบคลุมการเข้าถึง “ทรัพยากรที่สำคัญมาก” (vital resource) ทว่า ต่อมา ปัญหาความมั่นคงก็เข้าสู่เรื่องสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 1980 เริ่มมีรายงาน Brundtland Report เสนอขึ้นมาในปีค.ศ. 1987 ระบุว่า “ภัยคุกคามทางสิ่งแวดล้อมเริ่มเป็นสิ่งที่คุกคามขึ้นมาในระดับโลก” ดังนั้นประเด็นความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมและความเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศจึงเริ่มถูกนำมาถกเถียง ทั้งในเวทีระดับชาติและนานาชาติ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (ภาราดา ชัยนิคม, 2561: 20 – 22)

ดังนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้อีกต่อไปแล้วว่าประเด็นทางสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการเมือง การตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศและปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นผลมาจากการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและการแจกแจงทรัพยากรที่ไม่ทั่วถึงและเท่าเทียมนำไปสู่ความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยมีการนำเสนอแนวทางการเมืองทางเลือกที่มีชื่อว่า “การเมืองสีเขียว” (Green Politics) หรือ “การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม” (Politics of Environment)

ในบริบทโลกหรือแม้แต่สำหรับสังคมไทยและวงการวิชาการไทยในปัจจุบันเองนั้น แม้จะมีความตื่นตัวและหันมาสนใจประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ของการเมืองกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น หากแต่การศึกษาในประเด็นดังกล่าวมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (interdisciplinary or multidisciplinary) มาตั้งแต่ต้น เพราะขอบข่ายของความสนใจของวิชาการกว้างขวางเกินกว่าที่ความรู้ในสาขาวิชาหนึ่ง ๆ จะครอบคลุมได้หมด (สมเกียรติ วันทะนะ, 2551: 214) ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าในฐานะที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์เป็นหน่วยงานการศึกษาที่มีหน้าที่ในการผลิตองค์ความรู้และเชื่อมโยงองค์ความรู้จากทุกภาคส่วนของสังคม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปศึกษาวิจัยสำรวจสถานการณ์ภาพองค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม รวมถึงสาเหตุ และอุปสรรคต่าง ๆ ในการศึกษาว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย เพื่อให้มีแหล่งศึกษาอ้างอิงทางวิชาการ รวมถึงการถกเถียงและการวิจัยว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจสถานการณ์ภาพองค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเชิงเนื้อหา เพื่อสำรวจองค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของรัฐไทย เพื่อให้มีแหล่งศึกษาอ้างอิงทางวิชาการ การถกเถียงและการวิจัยว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม
2. ขอบเขตเชิงเวลา กำหนดระยะเวลาของการศึกษาเพื่อสำรวจองค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของรัฐไทย โดยกำหนดระยะเวลาดังแต่ปี พ.ศ. 2540 – ถึงปัจจุบัน

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการองค์ความรู้ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ในการค้นคว้าวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและสิ่งแวดล้อมของรัฐไทย ที่มีการศึกษา ตีพิมพ์เผยแพร่ หรือจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย ในช่วงปี พ.ศ. 2540 - ถึงปัจจุบัน เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ (Documentary Analysis) พัฒนาการองค์ความรู้และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและสิ่งแวดล้อมของรัฐไทย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อทราบถึงสถานภาพองค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย

1.6 นิยามศัพท์

องค์ความรู้ (body of knowledge) คือ ความรู้ที่อยู่ในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งที่มีการสั่งสมกันมาและมีการค้นคว้าศึกษาอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง โดยมีการจัดรวบรวมเข้ามาอย่างมีหลักเกณฑ์ (criterior) ใช้หลักการ (principle) และเป็นระบบ (systematic) เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ทำการศึกษาเรียนรู้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องการจัดการองค์ความรู้ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยขอนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1 การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM)

องค์ความรู้เป็นผลมาจากการค้นพบวิธีการอธิบายถึงธรรมชาติของสรรพสิ่งที่ เชื่อมโยงกับตัวมนุษย์เพื่อให้มนุษย์คลายข้อสงสัยในสิ่งรอบข้างเหล่านั้น โดยทำให้มนุษย์สามารถเข้าใจอธิบาย พรรณนาบอกเล่า และพยากรณ์ปรากฏการณ์ของสรรพสิ่ง อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ญาณวิทยาเป็นการแสวงหาความรู้ที่เป็นกระบวนการในการเข้าถึงธรรมชาติหรือแก่นแท้ของสรรพสิ่งในบรรดาญาณวิทยาทั้งหลาย

ญาณวิทยาจึงเป็นการสร้างสรรค์ทฤษฎีแห่งความรู้โดย ทฤษฎีแห่งความรู้ที่มีอยู่จาก 3 แหล่ง คือ ความรู้ ที่มาโดยจิต (subjectivity) ความรู้ที่มาจากวัตถุ (objectivity) และความรู้ที่เชื่อว่ามาจากจิตและจากวัตถุ ความรู้ที่มาจากจิตเชื่อว่ามนุษย์สามารถเข้าถึงความรู้โดยอาศัยสมอง และจิตในการใคร่ครวญหาแนวทางที่ถูกต้องในการยึดถือเป็นคำตอบมนุษย์ใช้จิตของตนค้นหา คำตอบได้เสมอ อย่างไรก็ตามระดับในความยากง่ายของการใช้จิตในการไปสู่คำตอบ (reasoning) มี 4 ระดับ ได้แก่ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2554: 4)

1) การจัดหมวดหมู่หรือการจัดแบ่งประเภท (taxonomy/ categorization) เช่น หลังจากวิเคราะห์แล้วจึงสรุปได้ว่าการสื่อสารที่สำคัญมี 4 ระดับ คือ การสื่อสารภายในบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มย่อย และการสื่อสารกลุ่มใหญ่ เป็นต้น

2) การอธิบายด้วยหลักเหตุผล (rationality) เช่นผู้รับสารพึงพอใจในสื่ออันซึ่งนำเสนอในสิ่งที่มีประโยชน์ ดังนั้นคน เหล่านั้นจึงเลือกที่จะเปิดรับสื่อประเภทนั้นทันทีที่มีโอกาส

3) การใช้กฎเกณฑ์ในการอธิบายตามหลักตรรกวิทยา (logic) ทั้งที่เป็นตรรกศาสตร์แบบนิรนัยและตรรกศาสตร์แบบอุปนัย

4) การเข้าสู่คำตอบหรือความรู้โดยจิตเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวของมนุษย์ จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นความรู้ที่มาจากโลกภายในของมนุษย์ อย่างไรก็ตามโลกภายในของมนุษย์อาจเกิดขึ้นจากการคิดค้นใคร่ครวญด้วยตัวเองเช่นปรัชญาของปราชญ์เมธี หรือเกิดจากการซักถามจากปราชญ์เมธี หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ผ่านการไตร่ตรองมาแล้ว การที่วิธีการได้มาซึ่งความรู้โดยจิตมาจากโลกภายในจึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบอัตวิสัย ความรู้แบบอัตวิสัย ส่วนหนึ่งทั้งสามแบบ คือ การจัดหมวดหมู่ แบ่งประเภทการ อธิบายด้วยหลักเหตุผล และการใช้กฎเกณฑ์ที่มาจากตรรกศาสตร์แบบนิรนัยจะพัฒนาไปเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ส่วนความรู้แบบอัตวิสัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ตรรกศาสตร์แบบอุปนัยที่อยู่ในรูปของสถิติศาสตร์และการใช้คณิตศาสตร์ที่มาจากหลักการนิยามเช่น เลขคณิต พีชคณิต เรขาคณิต ทรีโกณมิติหรือแคลคูลัสจะพัฒนาไปเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

การจัดการความรู้เป็นการดำเนินการอย่างน้อย 6 ประการต่อความรู้ ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็นหรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กร 2) การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ 3) การปรับปรุง ดัดแปลง หรือสร้างความรู้บางส่วน ให้เหมาะต่อการใช้งานของตน 4) การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการงานของตน 5) การนำประสบการณ์จากการทำงาน และการประยุกต์ใช้ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสกัด “ขุมความรู้” ออกมาบันทึกไว้ 6) การจัดบันทึก “ขุมความรู้” และ “แก่นความรู้” สำหรับไว้ใช้งาน และปรับปรุงเป็นชุดความรู้ที่ครบถ้วน ลุ่มลึกและเชื่อมโยงมากขึ้น เหมาะต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น

เป้าหมายสำคัญของการจัดการความรู้ คือ การที่กลุ่มคนที่ดำเนินการจัดการความรู้ร่วมกัน มีชุดความรู้ของตนเอง ที่ร่วมกันสร้างเอง สำหรับใช้งานของตน คนเหล่านี้จะสร้างความรู้ขึ้นใช้เองอยู่ตลอดเวลา โดยที่การสร้างนั้นเป็นการสร้างเพียงบางส่วน เป็นการสร้างผ่านการทดลองเอาความรู้จากภายนอกมาปรับปรุงให้เหมาะสมต่อสภาพของตนและทดลองใช้งาน จัดการความรู้ไม่ใช่กิจกรรมที่ดำเนินการเฉพาะหรือเกี่ยวกับเรื่องความรู้ แต่เป็นกิจกรรมที่แทรก/แฝง หรือในภาษาวิชาการเรียกว่า บูรณาการอยู่กับทุกกิจกรรมของการทำงาน และที่สำคัญตัวการจัดการ

ความรู้เองก็ต้องการการจัดการด้วยตั้งเป้าหมายการจัดการความรู้เพื่อพัฒนางาน พัฒนางานคน พัฒนาคณะ โดยองค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Process) คือ

1) “คน” ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้ และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

2) “เทคโนโลยี” เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้อย่างง่าย และรวดเร็วขึ้น และ

3) “กระบวนการความรู้” นั้น เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้รู้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุง และนวัตกรรม องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ จะต้องเชื่อมโยงและบูรณาการอย่างสมดุล (วิจารณ์ พานิช, 2548)

การสังเคราะห์งานวิจัย

กระบวนการสังเคราะห์งานวิจัยมีขอบเขตการดำเนินงานครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ (1) การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีหลักการของศาสตร์ (2) การสังเคราะห์ระเบียบวิธีวิจัย และ (3) การสังเคราะห์ข้อค้นพบจากผลงานวิจัย โดยการสังเคราะห์งานวิจัยจะมีลักษณะสำคัญอย่างน้อย 5 ข้อ ได้แก่

1) การนำแนวคิด ทฤษฎีและหลักการของศาสตร์ที่หลากหลายในหัวข้อเรื่องเดียวกัน มาทำการสรุปให้เห็นเป็นแนวคิด ทฤษฎีตัวแบบใหม่ขึ้นมา

2) การสังเคราะห์งานวิจัยจะเป็นการสังเคราะห์มาจากผลงานวิจัยตั้งแต่ 2 เรื่องขึ้นไปในหัวข้อเรื่องเดียวกัน

3) การสังเคราะห์งานวิจัยมีจุดประสงค์เพื่อหาข้อสรุปรวมจากผลงานวิจัยต่าง ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการตกผลึกความคิดที่ได้มาจากผลงานวิจัยหลายชิ้น เพื่อให้ได้ข้อสรุปรวมในหัวข้อเรื่องที่ศึกษา

4) เป็นการมุ่งหาข้อสรุปหรือข้อเสนอนะทั่วไป (Generalization) ในหัวข้อที่ศึกษา โดยใช้เหตุผลเชิงอุปมาน (Induction Reasoning) ซึ่งการใช้เหตุผลเชิงอุปมานเป็นวิธีการศึกษาที่ใช้วิธีการนำข้อค้นพบที่ได้ปรากฏการณ์ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก มาหาเป็นข้อสรุปทั่วไป เช่น ในการสังเคราะห์งานวิจัยเรื่องความสำเร็จของการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์ โดยศึกษาจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จ ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่พบว่ามามีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพก็คือภาวะผู้นำ (Leadership) ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่สังเคราะห์งานวิจัยจะต้องหาข้อสรุปร่วมกันให้ได้ว่าผู้นำแต่ละหน่วยงานในระบบสุขภาพที่ประสบผลสำเร็จล้วนใช้สไตล์ผู้นำอย่างไร เช่น เน้นการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม เน้นการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอน เน้นการบริหารการเปลี่ยนแปลง เน้นการจูงใจ เป็นต้น

5) เป็นการค้นหาความเป็นจริงของปรากฏการณ์ร่วมโดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์หรือข้อค้นพบจากงานวิจัยชิ้นต่าง ๆ มีการนำมาใช้เหตุผลเชิงอุปมาน รวมถึงอาจมีการนำข้อสรุปร่วมหรือข้อสรุปทั่วไปหรือต้นแบบใหม่ไปทดลองหรือทดสอบเพื่อหาความจริงต่อไป

การสังเคราะห์งานวิจัย (research synthesis) จำแนกได้ 2 ประเภทคือ การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research synthesis) และการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research synthesis)

1. การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการอ่านวิเคราะห์รายงานวิจัยในประเด็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาเขียนสรุปเข้าด้วยกันเป็นองค์ความรู้ของผู้วิจัย Gilson (2014) กล่าวว่า การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีเชิงคุณภาพ จะช่วยให้เข้าใจการวิจัยเชิงระบบและนโยบายด้านสุขภาพได้ดีขึ้นผ่านกระบวนการที่ได้เห็นมุมมองและการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญเพื่อที่จะสรุปทิศทางแนวโน้มหรือข้อเสนอที่ควรจะเป็นและเหมาะสมกับบริบท

2. การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์จำนวน ตัวเลข หรือค่าสถิติในประเด็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัย แล้วนำมาจัดกลุ่มและหมวดหมู่ทำให้ได้ข้อสรุป

ใหม่ การสังเคราะห์เชิงปริมาณจึงเป็นการวิเคราะห์ผลวิเคราะห์ (analysis of analysis) หรือการวิเคราะห์เชิงผสมผสาน (integrative analysis) หรือการวิจัยงานวิจัย (research of research)

วิธีการสังเคราะห์งานวิจัย 2 วิธี

1. การสังเคราะห์เนื้อหาสาระ ประกอบด้วยส่วนที่เป็นลักษณะงานวิจัย รายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย และผลงานวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ห่อหุ้ม (meta-analysis) ซึ่งเป็นวิธีการสังเคราะห์เชิงปริมาณที่ต้องใช้ระเบียบวิธีทางสถิติ เป็นการนำเสนอข้อค้นพบจากงานวิจัยทุกเรื่องในหน่วยมาตรฐานเดียวกัน และบูรณาการข้อค้นพบของรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด พร้อมทั้งแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องระหว่างลักษณะงานวิจัย สามารถดำเนินการแบบง่าย ๆ โดยใช้วิธีการเจนนับ

2. การสังเคราะห์เนื้อหาสาระเฉพาะส่วนที่เป็นข้อค้นพบของรายงานการวิจัย โดยใช้วิธีการสังเคราะห์ด้วยวิธีการบรรยายเชิงคุณภาพ จะได้บทสรุปรวมข้อค้นพบของรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์โดยอาจยังคงสาระของงานวิจัยแต่ละเรื่องไว้ด้วย หรืออาจจะนำเสนอบทสรุปรวมลักษณะภาพรวมโดยไม่คงสาระของงานวิจัยแต่ละเรื่องก็ได้

การสังเคราะห์การวิจัยด้วยวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative research synthesis)

รายงานการวิจัยที่ต้องการนำมาสังเคราะห์ควรมีอย่างน้อย 2 - 3 เล่ม ยังมีรายงานการวิจัยมาก ยิ่งทำให้ได้ข้อสรุปที่ครอบคลุมและนำไปใช้ได้กว้างขึ้น

ขั้นตอนการสังเคราะห์รายงานการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบคุณภาพของรายงานการวิจัย ในส่วนของวิธีดำเนินการวิจัย คุณภาพของข้อมูล และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าผลการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพรายงานการวิจัยที่ไม่มีคุณภาพเมื่อนำมาสังเคราะห์ก็จะให้ข้อสรุปรวมที่ไม่มีคุณภาพด้วย

2. การกำหนดประเด็น/ตัวแปรที่แสดงลักษณะของงานวิจัย เช่น พื้นที่ทำการศึกษาวิจัย ระยะเวลาที่ทำการวิจัย จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ทำวิจัย (เป็นรายกรณีหรือเป็นกลุ่ม ๆ) เป็นต้น

3. การจำแนกงานวิจัยออกตามประเด็นหลักสำคัญที่สนใจ เช่น ลักษณะที่สำคัญ วิธีการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ลักษณะงานวิจัย จัดหมวดหมู่และทำการสังเคราะห์โดยการจแนบตามตัวแปรที่สนใจ

การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative research synthesis)

ขั้นตอนการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณนั้นแสดงการวิเคราะห์จำแนกลักษณะงานวิจัยซึ่งยึดผลที่เกิดขึ้นเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การสังเคราะห์ในลักษณะนี้ยังไม่ได้ให้รายละเอียดในเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยควรทำการสังเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพด้วย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญดังนี้

1) ศึกษาและวิเคราะห์งานวิจัย

2) จัดหมวดหมู่ของงานวิจัยที่มีเป้าหมาย (ผลที่ต้องการให้เกิดกับกลุ่มตัวอย่าง) แบบเดียวกัน เช่น งานวิจัยที่เน้นการพัฒนาความสามารถผู้บริหารระบบสุขภาพ งานวิจัยที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบาย เมื่อนโยบายเปลี่ยนแล้ว วิธีคิดของผู้จัดการระบบเปลี่ยนด้วยหรือไม่

3) วิเคราะห์เนื้อหาในงานวิจัย เช่น สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาเพื่อนำไปสู่การคิดวิธีการแก้ไข แนวคิด หลักการหรือวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาขั้นตอนการวางแผนและทดลองแก้ไขปัญหา วิธีการเก็บข้อมูลและประเมินผล และที่สำคัญที่สุดคือผลการวิจัย เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเหมือนหรือต่างของสาระในงานวิจัย และสุดท้ายคือสังเคราะห์ผลการวิจัย เน้นวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงระบบ และเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น

การสังเคราะห์งานวิจัย อาศัยขั้นตอนกระบวนการของการวิจัยเหมือนกับการวิจัยอื่น ๆ นั่นคือ การกำหนดปัญหาการวิจัย การตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลผลและนำเสนอผลการวิจัยเช่นเดียวกัน

นอกจากนั้นการสังเคราะห์งานวิจัยยังให้ความรู้ใหม่แก่ผู้สังเคราะห์อีกด้วย ดังนั้นการสังเคราะห์งานวิจัยจึงเป็นงานวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้สังเคราะห์งานวิจัยควรมีความรู้พื้นฐานที่สำคัญคือ ความรู้ในเนื้อหาที่วิจัย ความรู้ในระเบียบวิธีวิจัย ความรู้ในหลักการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนาและสถิติอ้างอิง ซึ่งกระบวนการการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่มีวิธีการ คือ

- 1) กำหนดปัญหาการวิจัย ในขั้นนี้ผู้สังเคราะห์งานวิจัยจะต้องระบุสาระที่สนใจต้องการศึกษาให้ได้
- 2) ตั้งวัตถุประสงค์งานวิจัย หมายถึง ผู้สังเคราะห์งานวิจัยจะต้องระบุตัวแปรและกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาให้ชัดเจนเพื่อตอบปัญหาการวิจัย
- 3) สร้างเครื่องมือที่เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการเตรียมแบบบันทึกเพื่อสรุปผลการอ่านงานวิจัยแต่ละเรื่อง ซึ่งต้องให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษาทั้งหมด
- 4) เก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นนี้เป็นการค้นหางานวิจัยมาสังเคราะห์ แหล่งที่มียงานวิจัยส่วนใหญ่คือฐานข้อมูลของห้องสมุด
- 5) วิเคราะห์ข้อมูล ผู้สังเคราะห์งานวิจัยต้องระบุวิธีการวิเคราะห์งานวิจัย การวิเคราะห์งานวิจัยมีหลายวิธีคือ วิธีการแจกแจง วิธีการพิจารณาค่านัยสำคัญ วิธีวิเคราะห์เมตา (Meta-analysis) ส่วนการนำเสนอผลการวิเคราะห์มีวิธีเสนอได้หลายแบบ ได้แก่ การบรรยาย การเสนอด้วยค่าสถิติ การเสนอด้วยตารางประกอบการบรรยาย
- 6) แปลผลและการนำเสนอผลการวิจัย เป็นการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสังเคราะห์งานวิจัย มีขั้นตอนย่อย ๆ ได้

- 1) คัดเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาสังเคราะห์คือ งานวิจัยที่ระบุตัวแปรเดียวกัน และมีกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงกัน ผู้สังเคราะห์งานวิจัยต้องอ่านงานวิจัยเหล่านั้นให้เข้าใจก่อนว่ามีความเกี่ยวข้องสอดคล้องกับเรื่องหรือสาระที่ต้องการสังเคราะห์หรือไม่เพียงใด

2) พิจารณาคุณภาพงานวิจัย การพิจารณาคัดเลือกงานวิจัยที่มีคุณภาพเพื่อสังเคราะห์เป็นสิ่งจำเป็น การพิจารณาคุณภาพงานวิจัย พิจารณาจากประเด็นความสอดคล้องระหว่างชื่อเรื่อง ปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และสมมติฐานของการวิจัย ประเด็นการให้สัมภาษณ์ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องและวัดได้ การวัดตัวแปรนั้นมีความเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด เครื่องมือที่ใช้มีการระบุหรือบรรยายวิธีการสร้างและการหาคุณภาพหรือไม่ อย่างไร กลุ่มตัวอย่าง ได้มาอย่างเหมาะสมหรือไม่ การวิเคราะห์ข้อมูล มีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ การนำเสนอผลสอดคล้องกับชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยหรือไม่ และประเด็นที่สำคัญคือจำนวนงานวิจัยที่มีตัวเล่มจริงมีมากน้อยเพียงใด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาระหรือเรื่องที่ต้องการศึกษา ต้องมีจำนวนมากพอจึงจะสามารถทำการสังเคราะห์งานวิจัยได้

อย่างไรก็ตาม Cooper (2007) กล่าวว่า การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นกระบวนการวิจัยที่มีระยะการดำเนินการตั้งแต่กำหนดปัญหาเพื่อรวบรวมคำถามการวิจัยโดยหาหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ตรงกับกรณีหรือตั้งสมมติฐานของการสังเคราะห์งานวิจัย หลังจากนั้นทำการประเมินรายงานวิจัยทั้งในส่วนของการวิจัยและการดำเนินการศึกษาแล้ววิเคราะห์หาหลักฐานจากแต่ละการศึกษา ต่อมาทำการตีความผลที่ได้จากหลักฐานการวิจัยทั้งหมดและนำเสนอผลการศึกษา

2.2 การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม

ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและสิ่งแวดล้อม

การเมืองและสิ่งแวดล้อมนั้นมีความสัมพันธ์และเกี่ยวโยงซึ่งกันและกันโดยที่เรื่องสิ่งแวดล้อมสามารถกลายเป็นประเด็นทางการเมืองได้ เมื่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติที่มีปริมาณจำกัดได้ร่อยหรอลง หรือบางชนิดมีไม่พอเพียงต่อความต้องการของมนุษย์ที่มีจำนวนมากและมีอัตราเพิ่มขึ้นสวนทางกับทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่ความต้องการใช้ประโยชน์มีเกินกว่าจำนวนทรัพยากรธรรมชาติ จึงนำไปสู่การแย่งชิงจนกลายเป็นความขัดแย้ง นอกจากนั้นเมื่อเกิดความขัดแย้งหรือแตกต่างทางความคิด รวมถึงผลประโยชน์ที่ไม่

สามารถประนีประนอมกันได้อันอาจสืบเนื่องมาจากการกำหนดนโยบายสาธารณะ หรือแนวทางการพัฒนาของรัฐที่เน้นการเติบโตด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ และเมื่อเกิดความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างกลุ่มผลประโยชน์โดยที่บางกลุ่มสนับสนุน ในขณะที่บางกลุ่มต่อต้านซึ่งหากไม่สามารถประนีประนอมกันได้จะก่อให้เกิดความขัดแย้งกลายเป็นปัญหาการเมืองที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ในที่สุดเมื่อปัญหาการเมืองเกิดขึ้นจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพื่อมิให้ความขัดแย้งขยายวงกว้าง และมีระดับความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จึงต้องมีการบังคับใช้กฎหมาย มีการกำหนดนโยบาย และการออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อยุติความขัดแย้ง ดังนั้น การเมืองจึงเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีการใช้อำนาจในการแจกแจงแบ่งปันอย่างเท่าเทียมและยุติธรรมแก่ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงการจัดการคุณภาพของสิ่งแวดล้อมเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอันจะนำมาซึ่งสังคมที่มีเสถียรภาพและความสงบสุข (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2550: 5)

ดังนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้อีกต่อไปแล้วว่าประเด็นทางสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการเมือง การตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศน์และปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นผลมาจากการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและการแจกแจงทรัพยากรที่ไม่ทั่วถึงและเท่าเทียมนำไปสู่ความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยมีการนำเสนอแนวทางการเมืองทางเลือกที่มีชื่อว่า “การเมืองสีเขียว” (Green Politics) หรือ “นิเวศวิทยาการเมือง” (Environmental Politics)

ความหมายของนิเวศวิทยาการเมือง

นิเวศวิทยาการเมืองเป็นแนวคิดที่มีความเป็นพลวัตและผันแปรได้เพื่ออธิบายความซับซ้อนและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงและแตกต่างกัน ความหมายที่พบบ่อยแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (นิตยา โพธิ์นอก, ... หน้า 14-11 – 14-14)

1) นิเวศวิทยาการเมืองเป็นอุดมการณ์หรือแนวคิดทางการเมือง ซึ่งมองว่านิเวศวิทยาการเมืองเป็นความเชื่อ อุดมการณ์ องค์ความรู้ในการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่ง ดังที่ นักวิชาการอย่าง นพนันท์ อนุรัตน์ โปโต-กอนคาลวีส์ (Porto-Goncalves) และเลฟ เห็นว่า

นิเวศวิทยาการเมืองเป็นศาสตร์และองค์ความรู้ โดย นพนนท์ อนุรัตน์ ให้ความหมายของนิเวศวิทยาการเมืองว่าเป็นการเมืองสีเขียว (Green politics) เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองแบบผสมผสานระหว่างแนวคิดฝั่งตะวันออกและตะวันตก เพื่อท้าทายต่อทุนนิยมอุตสาหกรรมและเสนออนาคตที่ดีกว่า

โบโต-กอนคาลวีส และเลฟ ก็ได้ให้นิยามต่อนิเวศวิทยาการเมืองในลักษณะที่เป็นศาสตร์เช่นกัน และได้อธิบายถึงเหตุผลและความจำเป็นของนิเวศวิทยาการเมืองในความหมายนั้น โดยกล่าวว่า นิเวศวิทยาการเมืองเป็นวิชาและสาขาที่เกี่ยวกับการเมือง เพื่อเผชิญกับการให้เหตุผลที่หลากหลายในสภาพสังคมตามธรรมชาติและเพื่อสร้างอนาคตที่ยั่งยืน นิเวศวิทยาการเมืองได้มีการรื้อสร้างทฤษฎีและการปฏิบัติเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ที่มีพื้นฐานของวิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และความมีเหตุผลทางการเมือง มีรากฐานส่วนใหญ่เกี่ยวกับโลกและชีวิตของประชาชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมสิ่งแวดล้อมใหม่

ในความหมายที่ว่านิเวศวิทยาการเมืองเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองนี้ จึงหมายถึงว่าเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เน้นการจัดระบบทางสังคมใหม่ในเชิงโครงสร้างเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนนั่นเอง

2) นิเวศวิทยาการเมือง คือ ความสัมพันธ์ทางการเมือง ซึ่งไม่สนใจว่าความสัมพันธ์ทางการเมืองนั้นจะเป็นระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองหรือไม่ ความสัมพันธ์ทางการเมืองนั้นยังหมายถึงระหว่างมนุษย์กับทุกสิ่งทุกอย่างที่แวดล้อมมนุษย์ เป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสรรพสิ่งทั้งที่ไม่ใช่มนุษย์และที่เป็นมนุษย์ ดังที่โรบบินส์ กล่าวว่า ความหมายของนิเวศวิทยาการเมืองได้ถูกให้ไว้มานานแล้วในปี 1987 โดยปีแอร์ เบลคี้ (Piers Blaikie) และ ฮาร์โรลด์ บรู๊คฟิลด์ (Harold Brookfield) ว่าเป็นแนวคิดซึ่งเชื่อมโยงการคำนึงถึงนิเวศวิทยาและได้ถูกนิยามอย่างกว้างถึงเศรษฐศาสตร์การเมืองด้วย นิเวศวิทยา (Ecology) นั้นหมายถึงมุมมองเชิงระบบต่อความสัมพันธ์ทางธรรมชาติระหว่างผืนดิน ดิน พืช และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ

การให้นิยามของความคิดชุดนี้ยังได้แบ่งมุมมองในการทำความเข้าใจระหว่างคำว่านิเวศวิทยา และการเมืองออกจากกันอย่างชัดเจน แล้วค่อยประกอบขึ้นเป็นความหมายใหม่ ดังที่เลฟเสนอว่า หากทำความเข้าใจความหมายของนิเวศวิทยาการเมืองเป็น 2 คำ โดยแยก

“นิเวศวิทยา” และคำว่า “การเมือง” ออกจากกันอาจช่วยให้เกิดความเข้าใจความหมายที่ลึกซึ้งของนิเวศวิทยาการเมืองได้ในอีกแบบหนึ่ง นิเวศวิทยา (Ecology) นั้น หมายถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ของสิ่งที่ไม่มีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง สิ่งซึ่งไม่ใช่มนุษย์และมีความหลากหลาย เช่น พลังงานระบบนิเวศ ชั้นบรรยากาศ ฯลฯ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ถูกขับเคลื่อนโดยกิจกรรมของมนุษย์ จึงไม่มีการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้อง สอดคล้องกับแจย์ค ที่ว่าธรรมชาตินั้นมีขอบเขตและพื้นที่ที่ชัดเจน เป็นระเบียบ และมีพฤติกรรมที่คาดการณ์ได้ รวมทั้งสามารถแบ่งแยกได้ชัดเจนจากการเมือง

นิเวศวิทยาถูกดึงเข้าไปสู่การเมืองต่อเมื่อมีกิจกรรมของมนุษย์เข้าไปแทรกแซงในความสัมพันธ์ระหว่างกันของนิเวศวิทยาเหล่านั้น เมื่อใดที่นิเวศวิทยาถูกแทรกแซงไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการออกกฎหมายหรือปฏิบัติการที่ทำให้ระบบในสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป นิเวศวิทยานั้นก็จะกลายเป็นการเมืองในฐานะที่เป็นผลจากเจตจำนงต่ออำนาจ (Will to power) ซึ่งมนุษย์ดำเนินการเหนือธรรมชาติ เช่นเดียวกับแจย์คที่ได้เสนอนิเวศวิทยาการเมืองนั้นมีการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย มนุษย์และสิ่งไม่ใช่มนุษย์ สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต¹⁹ และจากนิยามที่เสนอโดยเลฟอาจกล่าวได้สั้น ๆ ว่านิเวศวิทยาการเมืองเป็นแนวคิดที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและสิ่งแวดล้อม

การให้ความหมายในกลุ่มที่สองนี้อาจกล่าวได้ว่ามีแนวทางการวิพากษ์เกี่ยวกับสรรพสิ่งบนโลกนี้ในเชิงตรรกวิทยา (Dialectical) ได้แสดงให้เห็นภาพความซับซ้อนและกระบวนการที่มากขึ้นเกี่ยวกับธรรมชาติของสรรพสิ่ง ดังที่ ร็อบบินส์กล่าวว่า การใช้ตรรกวิทยามักไม่ค่อยวิเคราะห์สรรพสิ่งต่าง ๆ ในแบบปัจเจกเชิงเดี่ยว และตรงไปตรงมานัก แต่จะใช้การวิเคราะห์พิจารณาไปถึงว่าความสัมพันธ์และสรรพสิ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรในปฏิสัมพันธ์กับสิ่งอื่น ในเชิงนิเวศวิทยาการเมืองนั้นหมายถึงว่าสิ่งซึ่งไม่ใช่มนุษย์ และมนุษย์นั้นประกอบขึ้นจากความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับสิ่งอื่นด้วย

3) นิเวศวิทยาการเมือง คือ การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ การให้ความหมายของนิเวศวิทยาการเมืองในกลุ่มที่สาม นิเวศวิทยาการเมืองเป็นการทำความเข้าใจหรือการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ การให้ความหมายกลุ่มนี้มีลักษณะคล้ายกันกับการให้

ความหมายว่านิเวศวิทยาการเมืองเป็นแนวคิดหรืออุดมการณ์ หรือเป็นความสัมพันธ์ทางการเมือง ต่างกันที่ความหมายในกลุ่มนี้มองว่านิเวศวิทยาเป็นรูปแบบการศึกษาปรากฏการณ์แบบหนึ่ง ดังที่บราวเนนทักกล่าวว่านิเวศวิทยาการเมืองเป็นความพยายามที่จะเข้าใจต้นกำเนิดทางการเมือง เจื้อนไข และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

เช่นเดียวกันกับ แจ็ค ได้ให้ความหมายว่าเป็นการศึกษาหรือทำความเข้าใจเช่นกัน โดยกล่าวว่านิเวศวิทยาการเมืองยังคงเป็นแนวคิดที่ยากที่จะทำความเข้าใจ เพราะนิเวศวิทยาการเมือง มีความหมายที่กว้างอาจทำความเข้าใจได้ว่านิเวศวิทยาการเมืองเป็นการศึกษาที่มีการพิจารณา และคำนึงถึงในหลายมิติ ไม่ใช่เรื่องที่จะกล่าวถึงแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งอย่างเดียว

ส่วนร็อบบินส์กล่าวว่า นิเวศวิทยาก็คือการอธิบายถึงการปฏิบัติจริงหลาย ๆ ชุดโดยนัก นิเวศวิทยาการเมือง และการปฏิบัตินั้นก็มีความพื้นฐานทางวิชาการหรือตำราที่แน่นอนอยู่ด้วย (A community of practice united around a certain kind of text) โดยร็อบบินส์กล่าวเพิ่มเติมต่อไป ว่า นิเวศวิทยาการเมืองสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยความเข้าใจว่าสิ่ง เหล่านั้นดีขึ้น และมีหนทางที่ยั่งยืนในการจัดการสิ่งเหล่านั้น นิเวศวิทยาการเมืองยังเป็นศาสตร์ที่ เน้นย้ำไม่เพียงแต่ว่าระบบทางนิเวศเป็นการเมือง แต่ยังมองไปถึงว่าแนวคิดและระบบเหล่านั้นยัง ถูกจำกัดและควบคุมผ่านกระบวนการทางการเมืองและเศรษฐกิจอีกด้วย ดังนั้น นิเวศวิทยา การเมืองจึงเป็นความพยายามที่จะทำอยู่ 2 สิ่ง ได้แก่ การอธิบายว่ามีสิ่งผิดปกติใดเกิดขึ้นกับ พยายามที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม

สำหรับนิวเวล และ บัมพัส (Newell & Bumpus) ให้ความหมายที่เชื่อมโยงระหว่างชุด ความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและการเมือง แต่ก็ยังเห็นว่านิเวศวิทยา การเมืองเป็นแนวคิดในการสร้างความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ ทดสอบ ความสัมพันธ์ของการเมืองและอำนาจ โครงสร้าง และวาทกรรมด้วยประเด็นสิ่งแวดล้อม ทั้งยัง คำนึงถึงการเข้าถึงวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติ และมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความเท่าเทียม และความยุติธรรมในการเจรจาต่อรองและการจัดสรรผลประโยชน์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมใน หลายระดับ

การให้ความหมายของนิเวศวิทยาการเมืองในกลุ่มนี้ สรุปได้ว่านิเวศวิทยาการเมืองก็คือการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมือง อันนำไปสู่ข้อค้นพบและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและยั่งยืนนั่นเอง

4) นิเวศวิทยาการเมือง คืออะไรที่ยังไม่อาจสรุปได้ การให้นิยามของนักวิชาการในกลุ่มนี้ ก็อาจเป็นสิ่งที่นักวิชาการท่านอื่นปรารถนาที่จะกระทำเช่นกันในการให้ความหมายต่อนิเวศวิทยาการเมืองดังที่รีบบินส์ได้กล่าวว่า คำว่านิเวศวิทยาการเมืองมีขอบข่ายความหมายแบบกว้างและประกอบด้วยหลายความหมาย บางความหมายอาจเน้นไปในทางเศรษฐศาสตร์ บางคำอธิบายชี้ให้เห็นถึงสถาบันทางการเมืองที่เป็นทางการมากขึ้น บางความหมายเน้นหนักไปในทางด้านการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม

การอธิบายของรีบบินส์ยังเพิ่มความซับซ้อนของความหมายอีกว่านิเวศวิทยาการเมืองนั้นไม่ได้เป็นทฤษฎี แต่นิเวศวิทยาการเมืองถูกทำให้มองว่าเป็นทฤษฎีเพราะในกระบวนการคิดและตั้งคำถามของนิเวศวิทยาการเมืองนั้นมีการเข้าไปเกี่ยวข้องกับเครื่องมือเชิงแนวคิดและกระบวนการในหลายส่วน จึงทำให้เป็นที่ชวนให้คิดว่านิเวศวิทยาการเมืองก็คือทฤษฎีประเภทหนึ่ง นิเวศวิทยาการเมืองยังขับเคลื่อนแนวความคิดจากหลายสำนักเพื่ออธิบายผลลัพธ์ทางสิ่งแวดล้อม เน้นศึกษารายกรณีเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะ สนับสนุนการสร้างทฤษฎี นอกจากนี้ ยังมีความพยายามกล่าวว่านิเวศวิทยาการเมืองเป็นวิธีการแบบหนึ่งหรือบางสิ่งที่ประชาชนทำ

ขณะที่เปียร์รุตและคณะได้กล่าวสรุปถึงความหมายของนิเวศวิทยาการเมืองว่าเป็นสาขาวิชาที่ไม่ได้เป็นศาสตร์หลักในตัวของมันเองและไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์สาขาใด ทั้งในแง่วัตถุประสงค์การศึกษารอบการวิเคราะห์ และแนวทางการศึกษาที่มีความต่างกันอย่างมาก และในความเป็นจริงแล้วลักษณะความเป็นสหสาขาวิชาการหรือข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary) ก็เป็นทั้งจุดเด่นและจุดแข็งของศาสตร์นี้ อาจกล่าวได้ว่านิเวศวิทยาการเมืองคืออะไรก็ตามที่ใครก็ตามกำลังดำเนินการและเรียกมันว่านิเวศวิทยาการเมือง (Whatever anyone is doing and calling political ecology) นั้นทำให้นิเวศวิทยาการเมืองได้รับการกล่าวถึงในหลายวาระเพราะตัวแปรของนิเวศวิทยาการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลานั่นเอง

จากการให้ความหมายของนักวิชาการนิเวศวิทยาการเมืองดังกล่าว แม้ถูกแบ่งตามการให้ความหมายของนักวิชาการหลายท่านได้อานิเวศวิทยาการเมืองเป็นทั้งอุดมการณ์ ศาสตร์ องค์ความรู้ ความสัมพันธ์ทางการเมือง การศึกษาด้านการเมือง หรือแม้กระทั่งไร้ข้อสรุปถึงความหมาย แต่ลักษณะร่วมอย่างหนึ่งที่นักวิชาการหลายท่านเห็นพ้องต้องกันคือความซับซ้อนหลากหลายของแนวคิด ทำให้พอสรุปได้อานิเวศวิทยาการเมือง หมายถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิเวศวิทยากับประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มนุษย์สิ่งแวดล้อม ฯลฯ กับโครงสร้างและการจัดการสิ่งซึ่งอยู่ในระบบนิเวศนั้น แต่การศึกษานั้นยังไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นนิเวศวิทยาการเมืองโดยสมบูรณ์ เพราะจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติ หรือวิธีการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงถึงระดับลึกที่ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างสิ่งมีชีวิตด้วยกันเองและระหว่างสิ่งที่ไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องการชุดแนวคิด ทฤษฎี หรือคำอธิบายที่หลากหลายในการศึกษา ขับเคลื่อนหรือผลักดัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำได้โดยรวมเอาผู้ที่เกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วนที่มีความเข้าใจเข้ามาขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น

ประเด็นการศึกษา

ลักษณะของนิเวศวิทยาการเมืองโดยพิจารณาจากประเด็นที่นักนิเวศวิทยาการเมืองศึกษาและอธิบาย แท้จริงแล้วไม่อาจแบ่งแยกได้ชัดเจนว่าประเด็นทางนิเวศวิทยาการเมืองแบ่งได้เป็นกี่เรื่อง และเรื่องอะไรบ้าง เพราะหากตัดขาดเพื่ออธิบายแต่ละเรื่องออกจากกันก็จะไม่ใช่ลักษณะของนิเวศวิทยาการเมือง

นักวิชาการบางท่านได้พยายามจัดขอบเขตของนิเวศวิทยาการเมือง โดยสเวนเกดาว (Swyngedouw) ได้เสนอกรอบขอบข่ายขององค์ประกอบนิเวศวิทยาการเมืองในบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมกับธรรมชาติและเงื่อนไขเกี่ยวข้องอื่น ๆ ซึ่งทำให้นิเวศวิทยาการเมืองมีลักษณะเป็นแบบผสมผสาน (Hybridity) องค์ประกอบเหล่านั้นได้แก่ มิติด้านการเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (Swyngedouw อ้างถึงใน Zimmer, 2004:

347) หากจะอธิบายลักษณะของเรื่องทีนิเวศวิทยาการเมืองอธิบายหรือศึกษาตามองค์ประกอบของสเวนเกดวาก็อาจทำได้เช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อการทำความเข้าใจนิเวศวิทยาการเมืองได้ง่ายมากขึ้น

1. องค์ประกอบด้านการเมืองสอดคล้องกับแบทเทอร์เบอรี (Batterbury, 2015: 28) ที่เสนอลักษณะของนิเวศวิทยาการเมืองที่เน้นไปทางการเมืองว่านิเวศวิทยาการเมืองเป็นการกล่าวถึงการเข้าถึงทรัพยากรที่แตกต่างกัน ความแตกต่างด้านเพศ ยิ่งขยายช่องว่างของปัญหาด้านสิทธิในที่ดินและเศรษฐกิจการเมืองในวงกว้างและกันคนบางกลุ่มออกจากพื้นที่มากขึ้น

งานวิพากษ์ของเฟลทเชอร์ (Fletcher, 2010: 171, 178) ที่สะท้อนองค์ประกอบทางการเมืองของนิเวศวิทยาการเมือง ทำให้เห็นว่าการวิพากษ์ในมุมมองของนักนิเวศวิทยาการเมืองมีแนวโน้มที่คำนึงถึงความไม่เท่าเทียมในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อไปถึงประชาธิปไตย ความเท่าเทียม และรูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแบบที่ไม่เป็นลำดับชั้นแต่ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วม

โรบบินส์ (Robbins, 2012: 20 – 24) กล่าวถึงลักษณะของแนวคิดนี้ว่าเป็นการนำเสนอตัวแสดงหรือวัตถุทางการเมืองอธิบายถึงสถานการณ์ทางสังคมการเมืองโดยเน้นโครงสร้างเชิงลึกเกี่ยวข้องกับระบบทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ถูกกระทบโดยตัวแสดงที่เป็นมนุษย์

องค์ประกอบด้านวัฒนธรรม ดังเช่นเปียร์รุตและคณะ กล่าวว่านิเวศวิทยาการเมืองมีแนวโน้มไปในทางการศึกษาบริบทสังคมและประวัติศาสตร์ เช่น การเปลี่ยนผ่านความสัมพันธ์ระหว่างสังคม-ธรรมชาติในบริบทของทุนนิยมใหม่ เป็นต้น (Perreault, 2015: 621 – 623) หรือ โรบบินส์ (Robbins, 2012: 20 – 24) ก็เห็นว่านิเวศวิทยาการเมืองสนใจในอัตลักษณ์และประเด็นทางสิ่งแวดล้อม อธิบายถึงอัตลักษณ์ของประชาชนและกลุ่มทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่ครอบคลุมถึงอัตลักษณ์ทางการเมืองและความยากลำบากทางสังคมที่แสดงออกมาในรูปของกิจกรรมพื้นฐานทางด้านสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่

องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ นิเวศวิทยาการเมืองมีแนวโน้มอธิบายพลวัตทางเศรษฐกิจทั้งในแนวระนาบและแนวดิ่ง ดังที่เลฟ (Leff, 2015: 69) กล่าวว่านิเวศวิทยาการเมืองไม่ได้สนใจ

เพียงแต่ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจทั่วโลกแต่ยังมองไปถึงการจัดสรรผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรมและต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

เช่นเดียวกันกับร็อบเชอเลอว์ (Rocheleau, 2015: 70 – 71) ได้อ้างถึงนักทฤษฎีมาร์กซิสต์ ที่มีการบรรยายเกี่ยวกับนิเวศวิทยาการเมืองว่าเป็นการศึกษาถึงการจัดสรรและควบคุมทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เท่าเทียม ในโครงสร้างแบบลำดับชั้นของอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ถูกบังคับโดยอุดมการณ์ว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคลและทรัพย์สิน การควบคุมการพัฒนาเทคโนโลยีและสถาบัน และกองกำลังติดอาวุธ ขณะที่นิเวศวิทยาการเมืองของโลกที่สามนั้นเน้นไปที่ตัวแสดงที่หลากหลายที่ปฏิบัติการภายใต้สภาพแวดล้อมแบบการเมือง

หรือแจ๊ค (Jacques, 2016: 48 – 49) ที่ได้กล่าวว่า นิเวศวิทยาการเมืองอย่างน้อยที่สุดก็คำนึงเกี่ยวกับว่ามนุษย์บริโภคพื้นที่ทางนิเวศอย่างไร และการบริโภคนี้ก็เกิดขึ้นในโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองเชิงกายภาพ ซึ่งเกิดขึ้นจากโครงสร้างพื้นฐาน เส้นทางการค้า ผู้ผลิตผู้บริโภค ห้างร้าน กฎหมาย ระบบพลังงาน และทรัพยากรอื่นในโลก เหล่านี้ถูกบงการผ่านความสัมพันธ์เชิงการเมืองและอุดมคติ

2. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพราะปัญหาทางสิ่งแวดล้อมและการเข้าถึงทรัพยากรเป็นจุดกำเนิดให้เกิดแนวคิดและการเคลื่อนไหวในแบบนิเวศวิทยาการเมือง ลักษณะด้านนี้นักวิชาการบางท่าน เช่น ฮอรวิทซ์ (Horowitz, 2015: 236 – 237) กล่าวว่านิเวศวิทยาการเมืองเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งที่สนใจเกี่ยวกับการจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน สอดคล้องกับร็อบบินส์ (Robbins, 2012: 20 – 24) ที่เห็นว่าแนวคิดนี้ได้มีเนื้อหาไปถึงการอนุรักษ์และการควบคุมทางสิ่งแวดล้อม ผลลัพธ์จากการอนุรักษ์ ความพยายามในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและผลลัพธ์ที่ได้ ที่บางครั้งก็พบกับความล้มเหลว

ลักษณะของนิเวศวิทยาการเมืองที่สนใจในองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมนี้เน้นไปที่ตัวแสดงที่หลากหลาย ดังเช่น งานวิจัยโดยนักนิเวศวิทยาการเมืองชาวเยอรมันเป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับการปฏิบัติและขอบเขตของกิจกรรมของตัวแสดงที่หลากหลายเพื่อผลประโยชน์ของเขาเหล่านั้น จุดร่วมหนึ่งของผลประโยชน์นั้นก็ป็นทั้งเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมหรือ

ความขัดแย้งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Zimmer, 2004: 344) หรือแบทเทอร์เบอรี (Batterbury, 2015: 28) ได้แสดงทัศนคติต่อนิเวศวิทยาการเมืองต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมว่าประเด็นผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อมและความไม่ยุติธรรมที่เชื่อมโยงกับโลกาภิวัตน์และระบบเสรีนิยมใหม่ กักคูกคามจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดจากน้ำมือมนุษย์และความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาของตัวแสดงหลักอย่างรัฐ หรือองค์กรขนาดใหญ่ การจัดการกับสภาพปัญหาเหล่านี้ในมุมมองของนักนิเวศวิทยาทางการเมืองส่วนใหญ่เห็นว่าจริยธรรมเชิงลึกอาจใช้ได้แต่ก็ไม่เสมอไป เพราะจริยธรรมก็ไม่ได้เชื่อมโยงกับการเมืองส่วนบุคคลลึกซึ้งนัก ประเด็นที่เป็นของจริงและสำคัญสำหรับนักนิเวศวิทยาการเมืองคือ มองไปถึงข้อจำกัดที่ถูกทำให้เกิดขึ้นโดยสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่เอื้อกัน (Unsympathetic socio-economic milieu) จึงกระทบต่อความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ สุขภาพ สภาพแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ

การแยกองค์ประกอบเป็น 4 ด้านเพื่ออธิบายลักษณะโดยเรื่องทีนิเวศวิทยาการเมืองศึกษา และอธิบายนั้นเป็นเพียงการถอดองค์ประกอบที่ซับซ้อนออกมานำเสนอเท่านั้น ในความเป็นจริงของลักษณะเนื้อหาหรือประเด็นทีนิเวศวิทยาการเมืองสนใจอาจเน้นไปในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งแต่คงไม่อาจจะทิ้งองค์ประกอบอื่นออกจากในพื้นที่การศึกษาได้ ดังเช่น การเสนอลักษณะนิเวศวิทยาการเมืองของเปียร์รูทและคณะ (Perreault, 2015: 621 – 623) ที่เน้นไปทางเศรษฐกิจแต่ก็ไม่ละทิ้งบริบทการเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยกล่าวว่า ในเชิงลึกนิเวศวิทยาการเมืองได้รับอิทธิพลจากมาร์กซิสม์และสิ่งแวดล้อมร่วมสมัย ที่เป็นการกล่าวถึงทุนนิยมและความสัมพันธ์ทางสังคมของทุนนิยม เช่น สิทธิพลส่วนบุคคล โครงสร้างทางสังคม สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดแรงขับเคลื่อนทางสังคม การเปลี่ยนผ่านทางสิ่งแวดล้อม และความขัดแย้งในโลกสมัยใหม่ ทั้งยังมุ่งเน้นไปที่ความเข้าใจเชิงโครงสร้างของการเชื่อมต่อระหว่างเศรษฐกิจการเมืองด้วยการใช้วิธีการคิดจากนิเวศวิทยาวัฒนธรรมและแนวอื่นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและมนุษย์

หรือดังทีแบทเทอร์เบอรีและร็อบบินส์ กล่าวถึงลักษณะของงานวิจัยเชิงนิเวศวิทยาการเมืองที่ศึกษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจสังคมกับพลวัตทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิในการเข้าถึงความขัดแย้งทางสิ่งแวดล้อมและการกีดกันโดยอาจเป็นความขัดแย้งที่ครอบคลุม

ไปถึงมิติที่ไกลไปถึงเรื่องเพศ ชนชั้น และเชื้อชาติการต่อสู้ การบังคับเพื่อให้คนพยายามที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมและเข้าถึงทรัพยากรการลดความสำคัญและการทำให้เป็นคนกลุ่มน้อย และอธิบายถึงสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมและเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น โดยเชื่อมโยงกับคนกลุ่มน้อยกับบริบทเศรษฐกิจและสังคมที่กว้างกว่านั้น

สำหรับลักษณะของแนวคิดโดยวิธีการที่นักนิเวศวิทยาการเมืองใช้นั้น ส่วนใหญ่เป็นวิธีการในเชิงการศึกษาวิจัย วิพากษ์วิชาการ ที่เน้นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ เชื่อมโยงพื้นที่ท้องถิ่นไปสู่ระดับที่สูงกว่า เป็นวิธีศึกษาเชิงคุณภาพเป็นส่วนใหญ่เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบในเชิงลึก ส่วนวิธีการอื่นที่นักนิเวศวิทยาการเมืองใช้จะเป็นการใช้โดยกลุ่มเคลื่อนไหว ดังเช่น การเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการสันติภาพที่หลอมรวมจากหลายแนวคิดและมีวิธีการแบบสันติวิธี

ยกตัวอย่างข้อคิดเห็นของนักวิชาการ แจ็ค (Jacques, 2016: 49) กล่าวว่า การตอบสนองของนักนิเวศวิทยาการเมืองมักตั้งคำถามเกี่ยวกับตัวแสดงเคลื่อนไหวที่เป็นตัวแทนในการต่อต้าน ทั้งยังประเมินต่อผลกระทบของการเคลื่อนไหวด้วยการอภิปรายสาธารณะ เช่นเดียวกับเปียร์ฮัท (Perreault, 2015: 621 – 623) กล่าวว่านิเวศวิทยาการเมืองเป็นรูปแบบของการวิพากษ์วิจารณ์ มีเป้าหมายเพื่อสร้างข้อถกเถียงเกี่ยวกับการเมือง หรือเฟลทเซอร์ (Fletcher, 2010: 178) ที่เสนองานเขียนวิพากษ์แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

ในเชิงระเบียบวิธี นิเวศวิทยาการเมืองมีความเป็นพหุนิยม การทำงานแบบหนึ่งของนักนิเวศวิทยาการเมืองคือศึกษาแบบรายกรณี เช่น ในชุมชน ครั้วเรือน หรือท้องถิ่น วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิธีการสำรวจ โดยทั่วไปแนวการศึกษาแบบนี้เป็นวิธีการในเชิงมานุษยวิทยาและภูมิศาสตร์เพื่อเป็นการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับองค์ความรู้และการปฏิบัติของพื้นที่ศึกษากับเครือข่ายทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองโดยอาจใช้วิธีวิเคราะห์ทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ซึ่งก็เป็นวิธีการที่ใช้กันอยู่ไม่มากนัก (Robbins, 2012: 20 – 24) สอดคล้องกับเปียร์ฮัทและคณะ และซีมมาร์ กล่าวว่านิเวศวิทยาการเมืองมีแนวทางศึกษาส่วนใหญ่เป็นเชิงคุณภาพและวิธีการเชิงชาติพันธุ์วิทยาเป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าจะมีงานหลายชิ้นที่พยายามจะใช้แนวคิดนิเวศวิทยาการเมือง

และเชื่อมโยงเข้ากับวิธีการศึกษาในแบบอื่น แต่แนวทางการอธิบายหรือรวมข้อมูลของนิเวศวิทยาการเมืองมีลักษณะหลากหลายพื้นที่และขอบเขต เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจและคนส่วนน้อย (Marginalized group) จำเป็นต้องใช้วิธีการในเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์โดยตรง เอกสารที่ใช้มักเป็นเอกสารเชิงประวัติศาสตร์ และหลายครั้งเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) การสำรวจหรือการวิจัยที่เป็นแนวทางของศาสตร์ด้านนิเวศวิทยาเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครบถ้วน

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงาน Political ecology: An emerging research agenda in Third-World studies ของ Bryant (1992) ได้สำรวจองค์ความรู้นิเวศวิทยาการเมืองในโลกที่สามโดยแบ่งองค์ประกอบหรือประเด็นการวิจัยตามกรอบแนวการวิเคราะห์เชิงนิเวศวิทยาการเมือง ออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ หนึ่ง แหล่งที่มาเชิงบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อม ประการที่สอง ความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากร และประการที่สาม ผลสะท้อนทางการเมืองที่ตามมาจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า

1) แหล่งที่มาเชิงบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อม (contextual source of environment change) องค์ประกอบนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและทุนนิยม การศึกษาส่วนนี้ก็เพื่อสะท้อนถึงผลกระทบที่ปรากฏมากขึ้นของพลังผลักดันจากรัฐและนานาชาติในด้านสิ่งแวดล้อมของโลกที่ระบบเศรษฐกิจและการเมืองต้องพึ่งพาอาศัยกัน นโยบายรัฐจึงมีอิทธิพลในปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในการกำหนดความสำคัญก่อนหลังและการปฏิบัติของรัฐบาล มีส่วนสำคัญในการกำหนดวาทกรรมทางสิ่งแวดล้อมเนื่องจากนโยบายรัฐเกิดจากผลของการแย่งชิงกันระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ที่ต้องการกำหนดนโยบาย รัฐเปรียบเป็นเสมือนโรงละครที่ทรัพยากรกรรมสิทธิ์และอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ มาปะทะกัน แข่งขันกัน กระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐจึงรวมเอาความขัดแย้งทางสังคมและการต่อสู้ช่วงชิง ตลอดไปจนถึงผลประโยชน์ของรัฐเอง นโยบายสาธารณะที่ออกมาจึงเปรียบเสมือนแพ้นะของ

การต่อสู้ดังกล่าว การพิจารณานโยบายของรัฐยังต้องไม่แยกออกมาโดด ๆ แต่ต้องพยายามเชื่อมโยงกับนโยบายอื่นด้วย

2) ความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากร เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิการเข้าถึงทรัพยากร (access rights) การต่อสู้ในท้องถิ่น (local struggle) และการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ (ecological transformation) ซึ่งให้ความสำคัญกับข้อจำกัดและโอกาสผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ ในสังคมต่อสู้เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมที่วิถีชีวิตของพวกเขาต้องพึ่งพิง ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจความขัดแย้งในการเข้าถึงหรือสิทธิ ทั้งในแง่พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และในปัจจุบัน การวิเคราะห์ความขัดแย้งในการเข้าถึงสิทธิจะต้องวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เพื่อช่วยให้ตระหนักถึงความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากรซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคมของมนุษย์ที่ก่อร่างสร้างตัวจากปัจจัยทางการเมือง สังคม และระบบนิเวศ โดยความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากรส่วนหนึ่งของความสลับซับซ้อนของความขัดแย้งจากระบบกรรมสิทธิ์และสถาบัน ที่ควบคุมการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรที่มีสิทธิที่หลากหลายซับซ้อนทับซ้อนกัน ประกอบด้วยกรรมสิทธิ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับระบบกรรมสิทธิ์ (property right regimes) จึงเป็นแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของนิเวศวิทยาการเมือง เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นความขัดแย้งในการอ้างสิทธิเพื่อประโยชน์ของแต่ละฝ่าย

3) ผลสะท้อนทางการเมืองที่ตามมาจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม (political ramifications of environment change) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างไม่เสมอภาค และกระบวนการทางการเมือง โดยมุ่งเน้นศึกษาการเคลื่อนไหวของผู้ไร้อำนาจที่ต้องตกอยู่ในวงจรอุบาทว์ (downward spiral) ของความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อม

Robbins (2011: 21-23) ใน Political ecology: A critical introduction ได้เสนอ 5 ประเด็นหลักในการวิจัยแนวนิเวศวิทยาการเมือง เพื่อคลี่คลายปัญหาสิ่งแวดล้อมและความขัดแย้ง ได้แก่ การวิจัยการศึกษาความเสื่อมโทรมและการกลายเป็นชายขอบภายใต้บริบททางการเมืองและเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่ ความล้มเหลวของการอนุรักษ์จากการควบคุมบทบาทหญิงชาย ชนชั้นและการต่อสู้เพื่อการควบคุมและการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงอัตลักษณ์ทางการเมืองและการต่อสู้ทางสังคมเพื่อการดำรงชีพและผู้กระทำการทางการเมืองและตัวแสดง

แบรเดน อัลเลนบี (Allenby, 2000, pp. 5-21) ในงานเรื่อง *Environmental Security: Concept and Implementation* กล่าวว่า ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ เกี่ยวข้องกับทั้งความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อมและความมั่นคงแห่งชาติ แนวคิดนี้เป็นผลมาจาก 1) การล่มสลายของโครงสร้างทางภูมิศาสตร์การเมืองสองขั้วอำนาจในช่วงสงครามเย็น ส่วนข้อ 2) เป็นเรื่องการเปลี่ยนแนวทางเกี่ยวกับการรับมือปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการร่วมมือและการเยียวยา เป็นการวางยุทธศาสตร์ให้กับสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในหลายระดับ ทำให้เห็นว่า ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมอาจกลายเป็นการปฏิบัติระบบการวางนโยบายทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติที่สำคัญ ทว่า แนวคิดเรื่องความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อมยังคงจำเป็นต้องมีการนิยามที่ชัดเจน

จากรายงานการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาของประเทศไทย ของ สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ (2539) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจงานวิจัยและสังเคราะห์ ผลการวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึง พ.ศ. 2539 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัย และแบบลงรหัสข้อมูล โดยสำรวจและเก็บข้อมูลจากบทคัดย่อที่ปรากฏของงานวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยที่สำรวจพบมีจำนวน 370 เรื่อง โดยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก และเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งสามารถจำแนกประเด็นที่ศึกษาได้ดังนี้ 1. หลักสูตรด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ศึกษาในประเด็นการพัฒนาหลักสูตรและแนวทางและปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ 2. การบริหารจัดการด้านนโยบาย องค์การ และการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่าผู้บริหารและปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่ให้ความสนใจมากนัก 3. การพัฒนาสื่อการเรียนและนวัตกรรมทางการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพสูง 4. วิธีสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษาที่พัฒนาขึ้น ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพดีกว่าการสอนแบบบรรยาย 5. สภาพความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม กลุ่มประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่จะมีเจตคติและพฤติกรรมในระดับปานกลางค่อนข้างดี แต่จะมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมบรรลุผลสำเร็จ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทัศนคติที่ดีต่อโครงการ 7. การจัด

กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา 8. มีการวิจัยเกี่ยวกับมลภาวะทางเสียงและอื่น ๆ ด้วย

2.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการองค์ความรู้ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อสำรวจสถานการณ์องค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่องการจัดการองค์ความรู้ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ในการค้นคว้าวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและสิ่งแวดล้อมของรัฐไทย ที่มีการศึกษา ตีพิมพ์เผยแพร่ หรือจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย ในช่วงปี พ.ศ. 2540 - ถึงปัจจุบัน เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ (Documentary Analysis) พัฒนาการองค์ความรู้และผลการศึกษาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและสิ่งแวดล้อมของรัฐไทย

3.2 ศึกษาจากเอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย ทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. การศึกษาจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เข้าใจแนวคิดอย่างชัดเจน
2. ทำการสืบค้นบทความวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ ที่ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม จากฐานข้อมูลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ใน

วารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI และฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) ของสำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งได้ทำการสืบค้นข้อมูลเพื่อหาจำนวนบทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัย ที่ว่าด้วยการเมือง เรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - 2561 โดยสืบค้นจากคำสำคัญ ได้แก่ การเมือง, สิ่งแวดล้อม, นิเวศวิทยาการเมือง, ขบวนการเคลื่อนไหว

3. อ่านเอกสารงานศึกษาดังกล่าว เพื่อพิจารณาคัดกรองว่างานศึกษาใดเป็น บทความวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการศึกษาแนวนิเวศวิทยาการเมือง

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของบทความวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ เพื่อหาคำตอบวิธีการศึกษาและวัตถุประสงค์ของงาน รวมถึงการสร้างข้อเสนอต่าง ๆ ในการศึกษา ตลอดจนการเสนอโจทย์วิจัยให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ในอนาคต

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการองค์ความรู้ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อสำรวจสถานการณ์องค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย มีผลการวิจัยดังนี้

4.1 สถานภาพองค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษา พบว่ามีบทความวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ ที่ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม จากฐานข้อมูลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI และฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) ของสำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งได้ทำการสืบค้นข้อมูลเพื่อหาจำนวนบทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัย ที่ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - 2561 โดยสืบค้นจากคำสำคัญ ได้แก่ การเมือง, สิ่งแวดล้อม, นิเวศวิทยาการเมือง, ขบวนการเคลื่อนไหว โดยผู้ศึกษาสามารถรวบรวมเอกสาร บทความวิชาการ บทความวิจัย จากฐานข้อมูล TCI จำนวน 161 ฉบับ (ตารางที่ 1) และงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ จากฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) จำนวน 209 ฉบับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 จำนวนบทความวิชาการและบทความวิจัยในฐาน TCI ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561

ปีที่เผยแพร่	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
2543	1	0.62
2544	0	0.00
2545	0	0.00
2546	1	0.62
2547	1	0.62
2548	1	0.62
2549	2	1.24
2550	0	0.00
2551	2	1.24
2552	2	1.24
2553	2	1.24
2554	1	0.62
2555	0	0.00
2556	3	1.86
2557	20	12.42
2558	37	22.98
2559	47	29.19
2560	28	17.39
2561	13	8.07
รวม	161	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า มีบทความวิชาการ และบทความวิจัย จากฐานข้อมูล TCI ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561 จำนวน 161 ฉบับ โดยในปี พ.ศ. 2559 มีบทความวิชาการ และบทความวิจัย มากที่สุด จำนวน 47 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 29.19 รองลงมาคือ ปี พ.ศ. 2558 มีจำนวน 37 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 22.98 และปี พ.ศ. 2560 คิดเป็นร้อยละ 17.39 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวนวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระในฐาน ThaiLIS ระหว่างปี พ.ศ. พ.ศ. 2540 – 2561

ปีที่เผยแพร่	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
2540	2	0.96
2541	4	1.91
2542	13	6.22
2543	6	2.87
2544	6	2.87
2545	8	3.83
2546	14	6.70
2547	7	3.35
2548	6	2.87
2549	11	5.26
2550	17	8.13
2551	3	1.44
2552	12	5.74
2553	18	8.61
2554	12	5.74
2555	9	4.31
2556	12	5.74
2557	14	6.70
2558	17	8.13
2559	11	5.26
2560	5	2.39
2561	1	0.48
รวม	209	100.00

จากตาราง พบว่า มีงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ จากฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561 จำนวน 209 ฉบับ โดยในปี พ.ศ. 2553 มีงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ มากที่สุด จำนวน 18 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 8.61 รองลงมาคือ ปี พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2558 มีจำนวน 17 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 8.13 และปี พ.ศ. 2557 คิดเป็นร้อยละ 6.70 ตามลำดับ

และเมื่อสำรวจเจาะจงเอกสารงานศึกษาดังกล่าวเพื่อพิจารณาคัดกรองว่างานศึกษาใด เป็น บทความวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการศึกษาแนวนิเวศวิทยาการเมือง ซึ่งพบว่า มีบทความวิชาการ บทความวิจัย จากฐานข้อมูล TCI จำนวน 66 ฉบับ (ตารางที่ 3) และงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ จากฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) จำนวน 33 ฉบับ (ตารางที่ 4) โดยมีหัวข้อบทความดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงชื่อบทความวิชาการและบทความวิจัยในฐาน TCI ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561

ลำดับ	ชื่อบทความ	ปีที่เผยแพร่
1	ขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม : มุมมองความคิดด้านสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาการเมือง	2546
2	ผู้หญิงชนบทกับขบวนการเคลื่อนไหวสิ่งแวดล้อม : วิธีคิดและ พื้นที่ การต่อสู้	2547
3	การประกาศพื้นที่คุ้มครองเพื่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถทำได้จริงหรือ : บทวิเคราะห์เชิงนิเวศวิทยาการเมือง The Declaration of Protected Areas for the Conservation of National Resources and	2548

ลำดับ	ชื่อบทความ	ปีที่เผยแพร่
	Environment : a Success or Failure? a Political-Ecological Analysis	
4	เชื่อมกับความรุนแรง และขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อพิทักษ์ สิ่งแวดล้อมของชนพื้นเมือง ในจังหวัดรัตนคีรี ประเทศ กัมพูชา	2549
5	หลักธรรมรัฐกับการบริหารจัดการเมือง ด้านสิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืน	2549
6	การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมในกระแสโลกาภิวัตน์ : วิเคราะห์ นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อน	2551
7	ประชาสังคมกับการ (ตาม) แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม : ข้อสังเกต บางประการ	2551
8	Environmental Movements and Gender Politics in Thailand. ขบวนการสิ่งแวดล้อมและการเมืองเรื่องเพศภาวะ ในประเทศไทย	2552
9	A Report on Women's Movement on Environmental Issue in Asia-Pacific. รายงานการเคลื่อนไหวด้าน สิ่งแวดล้อมของขบวนการผู้หญิงในเอเชีย-แปซิฟิก	2552
10	นิเวศและเพศภาวะ: กับเสียงที่เงียบหายในสตรีนิยมและ ขบวนการสิ่งแวดล้อมไทย The Silence of Ecology and Gender in Thai Feminist and Environmental Movements.	2552
11	ความสัมพันธ์เชิงมนทัศน์ของผู้หญิงกับธรรมชาติ : การศึกษาและวิจารณ์ทัศนะของ วาล พัลมวูด The Conceptual Connection between Woman and Nature : A Study and Critique of Val Plumwood's Argument.	2552

ลำดับ	ชื่อบทความ	ปีที่เผยแพร่
12	การเปลี่ยนแปลงของผู้หญิงแกนนำในกรณีคัดค้านเขื่อนลำโดมใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี Transformation of Village Women Participating in Lamdomyai Dam Protest.	2552
13	Women's Strategies and Negotiating Power in Managing Fisheries Resources in the Floodplain of the Songkhram River Basin (ยุทธวิธีและอำนาจการต่อรองของผู้หญิงในการจัดการทรัพยากรประมงในพื้นที่น้ำท่วมถึงของกลุ่มน้ำสงคราม.)	2552
14	ข่าวความเคลื่อนไหวในด้านอาชีพอนามัยและสิ่งแวดล้อม	2553
15	แนวความคิดในการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมนิยมโดยมวลชนในเชิงกฎหมาย	2553
16	การเมืองของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีโครงการคลองสวยน้ำใส	2554
17	ความยั่งยืนในการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง Sustainable of Urban Green Space Management in Compact City	2556
18	เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) : การพัฒนาที่ไม่สม่ำเสมอผ่านทัศนะของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	2556
19	การนำนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปปฏิบัติวิเคราะห์การจัดการขยะของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดอำนาจเจริญ	2557

ลำดับ	ชื่อบทความ	ปีที่เผยแพร่
20	การพัฒนาศาสตร์เชิงวัฒนธรรมในเขตเมือง กรณีศึกษา จังหวัดพิษณุโลก	2557
21	การเมืองในชีวิตประจำวันของครัวเรือนอีสาน ภายใต้บริบทของการปลูกอ้อยในฐานะพืชพลังงาน Everyday Politics of Rural Households in the Isan Region under the Context of Sugarcane Growing as Energy Crops	2557
22	การวิเคราะห์อิทธิพลของหน่วยผลิตในระบบเศรษฐกิจ ต่อการใช้ที่ดินในเขตเมืองของประเทศไทย	2557
23	นิเวศวิทยาการเมืองว่าด้วยการสร้างเขื่อนดอนสะโฮง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว The political ecology of the Don Sahong dam in Champasak province, Lao People's Democratic Republic	2557
24	ประสิทธิผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในโรงเรียนต่อการมีกิจกรรมทางกายของนักเรียน การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ	2557
25	พลวัตการเคลื่อนไหวและการต่อสู้เพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อนปากมูล Dynamics of the movement and struggle for the recovery of a community's livelihood from the impact of Pak Mun dam	2557
26	สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาสิทธิด้านอาหารตามแนวทางการสร้างความมั่นคงด้านอาหารขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ 2004	2557

ลำดับ	ชื่อบทความ	ปีที่เผยแพร่
27	การต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือผ่านวาทกรรมการพัฒนา ต.กลาย อ.ท่าศาลา จ. นครศรีธรรมราช	2558
28	การพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีบทเรียนจากความสูญเสีย อุบัติภัย และมรณภัย ในภูมิภาคตะวันตก ประเทศไทย	2558
29	การวิเคราะห์ระบบการจัดการภัยพิบัติในภาครัฐ ภาคประชาสังคม และองค์การระหว่างประเทศ : กรณีของไต้หวัน	2558
30	ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม	2558
31	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพชรปทุม อ.เมือง จ.ปทุมธานี	2558
32	หลักปรัชญาสมุบัติพื้นฐานกระบวนทัศน์แห่งความรับผิดชอบร่วมกันที่ก่อเกิดมาจาก ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ	2558
33	การสื่อสารประเด็นสาธารณะของสังคมไทยผ่านนวัตกรรม การสื่อสารเพื่อการรณรงค์เว็บไซต์ Change.org	2559
34	จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพึ่งพิงตนเอง : อัตลักษณ์ของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบ้านกูด-บางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	2559
35	แนวคิดหลังวัตถุนิยม (Post-Materialism) และการมีส่วนร่วมทางการเมือง : กรณีศึกษาโพสท์ แมททีเรียลลิสต์ในประเทศในทวีปเอเชีย ปี ค.ศ. 1981 ถึง 2004	2559
36	แนวทางการพัฒนาตลาดสดสีเขียววังสิต	2559
37	ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมรถยนต์อีโค คาร์	2559

ลำดับ	ชื่อบทความ	ปีที่เผยแพร่
38	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการกลุ่มแบบพึ่งตนเอง กรณีศึกษา กลุ่มทำครกหินบ้านไร่ศิลาทอง	2559
39	ปัญหาของกลุ่มผลิตผ้าไหมมัดหมี่ในตำบลศรีบุญเรือง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น	2559
40	ผู้อพยพด้านสิ่งแวดล้อมและกฎหมายระหว่างประเทศ	2559
41	พรรคการเมืองไทยกับนโยบายสิ่งแวดล้อม	2559
42	พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบการตูนเคลื่อนไหว กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2	2559
43	ภาวะผู้นำด้านการท่องเที่ยวสีเขียวและยุทธศาสตร์การรักษา สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ของจังหวัดในกลุ่มเส้นทางระเบียง เศรษฐกิจใต้ของประเทศไทย	2559
44	เมืองศึกษาและกระบวนการทัศน์ของความรู้เรื่องเมือง	2559
45	วาทกรรมสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นของ สตูดิโอจิบลิเรื่อง ปอมโปโกะ ทานูกิ ป่วนโลก	2559
46	วาระเขียว-คาร์บอนต่ำและโมทัศน์ใหม่สำหรับ การศึกษา การเมืองเรื่องที่ดินในภาคการเกษตร	2559
47	หลักการ และแนวคิด การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ วปอ.	2559
48	อันดามัน : ความรู้ท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมเชิงวัฒนธรรม การเมืองเรื่องความรู้ และความเป็นธรรมทางสังคมด้านสุข ภาวะ	2559

ลำดับ	ชื่อบทความ	ปีที่เผยแพร่
49	กลยุทธ์การบริหารสถาบันอุดมศึกษาตามแนวคิดการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว	2560
50	การบริการของระบบนิเวศ : ความเป็นมาและการวิจารณ์จากมุมมองนิเวศวิทยาการเมือง	2560
51	การบริหารปกครองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับข้อสังเกตกรณีเหมืองแร่โปแตชอาเซียน จังหวัดชัยภูมิ	2560
52	การบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน	2560
53	การพัฒนาพื้นที่ชนบทให้กลายเป็นเมือง กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวดอยม่อนแจ่ม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่	2560
54	การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก ของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย	2560
55	การฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร	2560
56	ความเหมาะสมในการเปิดด่านจุดผ่านแดนถาวรไทย-เมียนมา บ้านห้วยต้นนุ่น อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2560
57	จริยศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมกับการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ	2560
58	ดาวดิน : จากความหวังสู่เหยื่อกับความมีดบาด ในอนาคตของสังคมไทย	2560
59	นโยบายของรัฐกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าในประเทศไทย	2560
60	บักล้ากินข้าวบ้านเจ้าของ : ขบวนการเคลื่อนไหวด้วยวิถีไทบ้านของกลุ่มตนรักษ์บ้านเกิด	2560

ลำดับ	ชื่อบทความ	ปีที่เผยแพร่
61	เส้นทางความเหลื่อมล้ำของชาวเลชุมชนหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต	2560
62	การพัฒนารูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีส่วนร่วมในตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย	2561
63	การศึกษาเปรียบเทียบการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ องค์การพัฒนาเอกชนไทยและอินโดนีเซีย	2561
64	ความรับผิดชอบต่อสังคมของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในภาคใต้ตอนล่าง : แรงขับเคลื่อน ผลการดำเนินงาน และอุปสรรค	2561
65	วัด : การจัดการอาหารไม่ให้เหลือทิ้ง	2561
66	สร้างสรรค์มาจากเหมืองฝายล้านนา	2561

ตารางที่ 4 แสดงหัวข้อวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระในฐาน ThaiLIS

ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561

ลำดับ	ชื่อบทความ	ปีที่เผยแพร่
1	การเมืองของขบวนการชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย	2540
2	บทบาทของเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในการสื่อสารทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีลุ่มน้ำแม่แรก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	2542
3	นโยบายของพรรคการเมืองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนพึงพอใจ กรณีศึกษาครูระดับมัธยมศึกษา จังหวัดระยอง	2542
4	แนวความคิดการเมืองสีเขียวกับนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย : แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8	2542
5	การเคลื่อนไหวขององค์กรอิสระในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ : กรณีศึกษาชมรมนักนิยมธรรมชาติ	2542
6	การเมืองเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	2543
7	เงื่อนไขที่นำไปสู่การรวมกลุ่มในขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมในระดับรากหญ้า : ศึกษากรณีการต่อต้านการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน	2543
8	นิเวศวิทยาการเมืองของการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ในประเทศไทย : กรณีศึกษาโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น	2543
9	สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : จากจารีตปฏิบัติสู่การปฏิรูปการเมืองไทย	2546

ลำดับ	ชื่อบทความ	ปีที่เผยแพร่
10	ความเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมของคนเมือง : กรณีศึกษาเครือข่ายเฝ้าระวังป่าเต่าดำ จังหวัดกาญจนบุรี	2546
11	ขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมเมือง : กรณีศึกษาคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม	2547
12	การศึกษาเชิงวิพากษ์เรื่องแนวความคิดการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางในนิเวศวิทยาเชิงลึก	2547
13	การเมืองของการเสนอภาพตัวแทนในการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชนม้ง : กรณีศึกษากองแม่สาใหม่ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่	2548
14	ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน ศึกษากรณี : กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี	2548
15	ขบวนการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษากรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ประเทศไทย)	2548
16	ขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อโครงการพัฒนาเหมืองเวียงแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่	2549
17	ผู้หญิงในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาผู้หญิงปกากะญอคนหนึ่ง เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรรมภาคเหนือ	2550
18	การเมืองของพื้นที่ธรรมชาติในท้องถิ่น ภายใต้วาระนโยบายสิ่งแวดล้อมโลก : กรณีศึกษาพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศในประเทศไทย	2550
19	เงื่อนไขและปัจจัยที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการพัฒนาภาวะผู้นำในสตรี : กรณีศึกษา กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านละลอกกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์	2550

ลำดับ	ชื่อบทความ	ปีที่เผยแพร่
20	การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีชุมชนในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร	2550
21	อุดมการณ์เขียวนิยมในประเทศเยอรมนี : พัฒนาการจาก ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมสู่พรรคการเมือง	2551
22	กระบวนการปรับตัวของครัวเรือนที่ทำกินในเขตอุทยาน แห่งชาติต่อการปรับเปลี่ยนทางการเกษตรและการขยาย อำนาจรัฐในการจัดการป่า : กรณีศึกษาบ้านวังลุง ตำบลทอน หงษ์ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์	2551
23	บทบาททางการเมืองของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอำเภอแม่ เมาะต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอำเภอแม่เมาะ จังหวัด ลำปาง	2552
24	ปฏิบัติการอารยะขัดขืนของขบวนการต่อต้านเขื่อนราษีไศล	2553
25	ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมคัดค้านเหมืองแร่โพแทช จังหวัดอุดรธานี	2553
26	The Role of alternative online environmental media in Thailand for sustainable development in the greater Mekong subregion (บทบาทของสื่อทางเลือกออนไลน์ด้าน สิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนใน ภูมิภาคแม่น้ำโขง)	2553
27	การเมืองของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีโครงการคลองสวย น้ำใส	2554
28	การเคลื่อนไหวทางการเมือง ของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน จังหวัดน่าน ต่อโครงการโรงไฟฟ้าลิกไนต์หังสา	2556

ลำดับ	ชื่อบทความ	ปีที่เผยแพร่
29	วาทกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม : ศึกษากรณี ขบวนการคัดค้านโครงการท่าเรือ อำเภอท่าศาลา จังหวัด นครศรีธรรมราช	2557
30	พรรคการเมืองไทยกับนโยบายสิ่งแวดล้อม	2558
31	อุดมการณ์เขียวนิยมในประเทศไทย : จากขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมสู่พรรคการเมือง	2559
32	รูปแบบการเมืองภาคประชาชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเต (ลี) บ้าน จังหวัดตรัง	2560
33	พลวัตของขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมในการเมือง ภาคประชาชน	2561

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละบทความวิชาการและบทความวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์
ระหว่างการเมืองและสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการศึกษาแนวนิเวศวิทยาการเมือง ใน
ฐาน TCI ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561

ปีตีพิมพ์	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
2546	1	1.52
2547	1	1.52
2548	1	1.52
2549	2	3.03
2551	2	3.03
2552	6	9.09
2553	2	3.03
2554	1	1.52
2556	2	3.03
2557	8	12.12
2558	6	9.09
2559	16	24.24
2560	13	19.70
2561	5	7.58
รวม	66	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า มีบทความวิชาการ และบทความวิจัย เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง
การเมืองและสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการศึกษาแนวนิเวศวิทยาการเมือง จากฐานข้อมูล TCI
ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561 จำนวน 66 ฉบับ โดยในปี พ.ศ. 2559 มีบทความวิชาการ และ
บทความวิจัย มากที่สุด จำนวน 16 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 24.24 รองลงมาคือ ปี พ.ศ. 2560 มี
จำนวน 13 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 19.70 และปี พ.ศ. 2557 มีจำนวน 8 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 12.12
ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ ตามแนวทางการศึกษาแนวเนวิศวิทยการเมือง จากฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561

ปีทีเผยแพร่	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
2540	1	3.03
2542	4	12.12
2543	3	9.09
2546	2	6.06
2547	2	6.06
2548	3	9.09
2549	1	3.03
2550	4	12.12
2551	2	6.06
2552	1	3.03
2553	3	9.09
2554	1	3.03
2556	1	3.03
2557	1	3.03
2558	1	3.03
2559	1	3.03
2560	1	3.03
2561	1	3.03
รวม	33	100.00

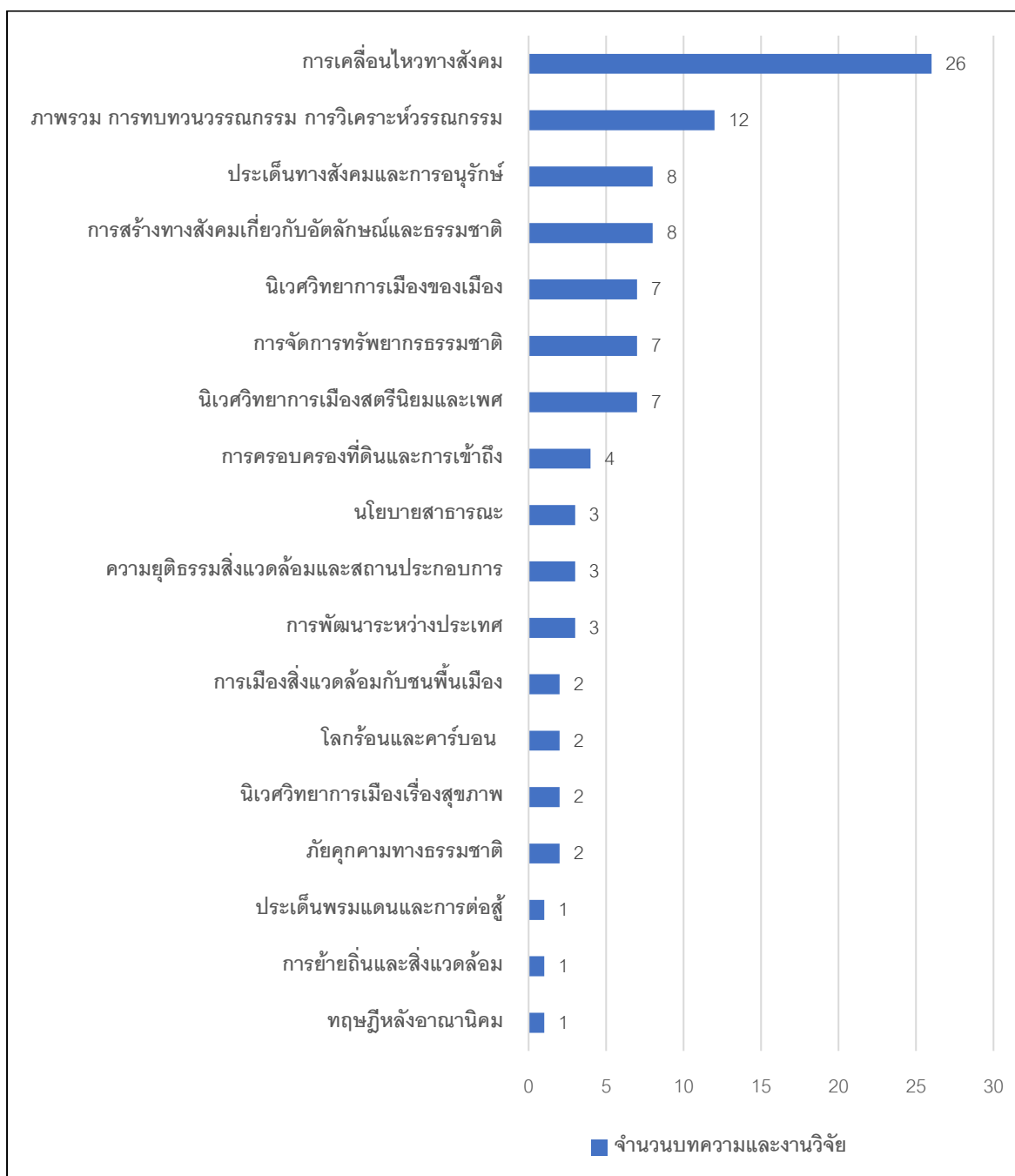
จากตารางที่ 6 พบว่า มีงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ ตามแนวทางการศึกษาแนวเนวิศวิทยการเมือง จากฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561 จำนวน 33 ฉบับ

โดยในปี พ.ศ. 2542 และ 2550 มีงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ มากที่สุด จำนวน 4 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 12.12 รองลงมาคือ ปี พ.ศ. 2543 2548 และ 2553 มีจำนวน 3 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 9.09 ตามลำดับ

4.2 การสังเคราะห์บทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย

จากการศึกษา พบว่ามีบทความวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ ที่ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม จากฐานข้อมูลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI และฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) ของสำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งได้ทำการสืบค้นข้อมูลเพื่อหาจำนวนบทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัย ที่ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - 2561 รวม 99 ฉบับ ผู้วิจัยสามารถจำแนกประเด็นการศึกษาว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมออกเป็น 18 ประเด็น ได้แก่

- 1) การเคลื่อนไหวทางการเมือง
- 2) ภาพรวม การทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์วรรณกรรม
- 3) การสร้างทางสังคมเกี่ยวกับอัตลักษณ์และธรรมชาติ
- 4) ประเด็นทางสังคมและการอนุรักษ์
- 5) นิเวศวิทยาการเมืองสตรีนิยมและเพศ
- 6) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- 7) นิเวศวิทยาการเมืองของเมือง
- 8) การครอบครองที่ดินและการเข้าถึง
- 9) การพัฒนาระหว่างประเทศ
- 10) ความยุติธรรมสิ่งแวดล้อมและสถานประกอบการ
- 11) การเมืองสิ่งแวดล้อมว่าด้วยนโยบายสาธารณะ
- 12) ภัยคุกคามทางธรรมชาติ
- 13) นิเวศวิทยาการเมืองเรื่องสุขภาพ
- 14) โลกร้อนและคาร์บอน
- 15) การเมืองสิ่งแวดล้อมกับชนพื้นเมือง
- 16) ประเด็นพรมแดนและการต่อสู้
- 17) การย้ายถิ่นและสิ่งแวดล้อม
- 18) ทฤษฎีหลังอาณานิคม

ภาพที่ 2 แสดงประเด็นการศึกษาบทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2561

จากภาพที่ 2 พบว่าประเด็นที่ได้มีการศึกษามากที่สุดคือ ประเด็นการเคลื่อนไหวทางสังคม จำนวน 26 ฉบับ รองลงมาคือ ประเด็นการศึกษาในภาพรวม การทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์วรรณกรรม มีจำนวน 12 ฉบับ ประเด็นทางสังคมและการอนุรักษ์ และการสร้างทางสังคมเกี่ยวกับอัตลักษณ์และธรรมชาติ จำนวนประเด็นละ 8 ฉบับ ประเด็นนิเวศวิทยาการเมืองของเมือง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ นิเวศวิทยาการเมืองสตรีนิยมและเพศ จำนวนประเด็นละ 7 ฉบับ ประเด็นการครอบครองที่ดินและการเข้าถึง จำนวน 4 ฉบับ ประเด็นนโยบายสาธารณะ ความยุติธรรมสิ่งแวดล้อมและสถานประกอบการ และการพัฒนาระหว่างประเทศ จำนวนประเด็นละ 3 ฉบับ ประเด็นการเมืองสิ่งแวดล้อมกับชนพื้นเมือง โลกร้อนและคาร์บอน นิเวศวิทยาการเมืองเรื่องสุขภาพ และภัยคุกคามทางธรรมชาติ ประเด็นละ 2 ฉบับ ส่วนประเด็นที่มีศึกษาน้อยที่สุด คือ ประเด็นพรมแดนและการต่อสู้ การย้ายถิ่นและสิ่งแวดล้อม และทฤษฎีหลังอาณานิคม ประเด็นละ 1 ฉบับ

บทที่ 5

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการองค์ความรู้ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อตรวจสอบสถานภาพองค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

สถานภาพองค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม

มีบทความวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ ที่ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม จากฐานข้อมูลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI และฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) ของสำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งได้ทำการสืบค้นข้อมูลเพื่อหาจำนวนบทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัย ที่ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - 2561 โดยสืบค้นจากคำสำคัญ ได้แก่ การเมือง, สิ่งแวดล้อม, นิเวศวิทยาการเมือง, ขบวนการเคลื่อนไหว โดยผู้ศึกษาสามารถรวบรวมเอกสารบทความวิชาการ บทความวิจัย จากฐานข้อมูล TCI จำนวน 161 ฉบับ โดยในปี พ.ศ. 2559 มีบทความวิชาการ และบทความวิจัย มากที่สุด จำนวน 47 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 29.19 รองลงมาคือ ปี พ.ศ. 2558 มีจำนวน 37 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 22.98 และปี พ.ศ. 2560 คิดเป็นร้อยละ 17.39 ตามลำดับ และงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ จากฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) จำนวน 209 ฉบับ โดยในปี พ.ศ. 2553 มีงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ มากที่สุด จำนวน 18 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 8.61 รองลงมาคือ ปี พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2558 มีจำนวน 17 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 8.13 และปี พ.ศ. 2557 คิดเป็นร้อยละ 6.70 ตามลำดับ

และเมื่อสำรวจเจาะจงเอกสารงานศึกษาดังกล่าวเพื่อพิจารณาคัดกรองว่างานศึกษาใด เป็น บทความวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการศึกษาแนวนิเวศวิทยาการเมือง ซึ่งพบว่า มีบทความวิชาการ บทความวิจัย จากฐานข้อมูล TCI จำนวน 66 ฉบับ โดยในปี พ.ศ. 2559 มีบทความวิชาการ และบทความวิจัย มากที่สุด จำนวน 16 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 24.24 รองลงมาคือ ปี พ.ศ. 2560 มีจำนวน 13 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 19.70 และปี พ.ศ. 2557 มีจำนวน 8 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 12.12 ตามลำดับ และงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ จาก ฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) จำนวน 33 ฉบับ โดยในปี พ.ศ. 2542 และ 2550 มีงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ มากที่สุด จำนวน 4 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 12.12 รองลงมาคือ ปี พ.ศ. 2543 2548 และ 2553 มีจำนวน 3 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 9.09 ตามลำดับ

การสังเคราะห์บทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยว่าด้วยการเมืองเรื่อง สิ่งแวดล้อมของไทย

มีบทความวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัย และวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ ที่ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม จากฐานข้อมูลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่อยู่ใน ฐานข้อมูล TCI และฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS: Thailand Library Integrated System) ของสำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งได้ทำการสืบค้นข้อมูล เพื่อหาจำนวนบทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัย ที่ว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของ ไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - 2561 รวม 99 ฉบับ ผู้วิจัยสามารถจำแนกประเด็นการศึกษาว่าด้วยการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมออกเป็น 18 ประเด็น โดยประเด็นที่ได้มีการศึกษามากที่สุดคือ ประเด็น การเคลื่อนไหวทางสังคม จำนวน 26 ฉบับ รองลงมาคือ ประเด็นการศึกษาในภาพรวม การทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์วรรณกรรม มีจำนวน 12 ฉบับ ประเด็นทางสังคมและการอนุรักษ์ และการสร้างทางสังคมเกี่ยวกับอัตลักษณ์และธรรมชาติ จำนวนประเด็นละ 8 ฉบับ ประเด็นนิเวศวิทยาการเมืองของเมือง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ นิเวศวิทยาการเมืองสตรีนิยมและเพศ จำนวน ประเด็นละ 7 ฉบับ ประเด็นการครอบครองที่ดินและการเข้าถึง จำนวน 4 ฉบับ ประเด็นนโยบายสาธารณะ ความยุติธรรมสิ่งแวดล้อมและสถานประกอบการ และการพัฒนาระหว่างประเทศ จำนวนประเด็นละ 3 ฉบับ ประเด็นการเมืองสิ่งแวดล้อมกับชนพื้นเมือง โลกร้อนและคาร์บอน

นิเวศวิทยาการเมืองเรื่องสุขภาพ และภัยคุกคามทางธรรมชาติ ประเด็นละ 2 ฉบับ ส่วนประเด็นที่มีศึกษาน้อยที่สุด คือ ประเด็นพรมแดนและการต่อสู้ การย้ายถิ่นและสิ่งแวดล้อม และทฤษฎีหลังอาณานิคม ประเด็นละ 1 ฉบับ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้ทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมของไทยทำให้มองเห็นภาพรวมของจำนวนงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมในประเด็นที่หลากหลายและซับซ้อน มีการศึกษาในเชิงลึก เฉพาะเจาะจง และมีการขยายอาณาบริเวณการศึกษามากขึ้น จึงทำให้การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการเมืองกับสิ่งแวดล้อมว่ามีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (interdisciplinary or multidisciplinary) มาตั้งแต่ต้น เพราะขอบข่ายของความสนใจของวิชาการกว้างขวางเกินกว่าที่ความรู้ในสาขาวิชาหนึ่ง ๆ จะครอบคลุมได้หมด ดังที่ สมเกียรติ วันทะนะ (2551: 214) กล่าวคือมีลักษณะการข้ามศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวคิดเชิงสังคมศาสตร์กับเชิงวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นการเคลื่อนไหวทางสังคม การรวมกลุ่ม องค์และเครือข่ายชุมชนไซเบอร์ ชุมชนนักวิชาการและชนชั้นกลาง เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา อันเป็นผลจากการพัฒนาที่ไม่ให้ความสำคัญกับประชาชนและสิ่งแวดล้อม ได้ส่งผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองจากภาคประชาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อต่อรองอำนาจจากรัฐ ผ่านการนิยามความหมายของการพัฒนาชุดใหม่ ที่เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จนนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองในเวลาต่อมา มีลักษณะการดำเนินกิจกรรมโดยการลoderัฐหรือข้ามรัฐ แม้ว่าการศึกษาในเชิงนิเวศวิทยาการเมืองในภาพรวม การทบทวน การวิเคราะห์วรรณกรรม และการศึกษาแนวทฤษฎีต่าง ๆ แม้จะไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับงานเชิงวิทยาศาสตร์มากนัก แต่ก็มีแนวโน้มที่จะเพิ่มความเกี่ยวพันกันมากขึ้น ดังจะพบได้ในงานการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง อำนาจทางสังคม นิเวศวิทยา และการอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งเป็นการบูรณาการสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับธรรมชาติ

ในช่วงทศวรรษ 1980 เริ่มมีรายงาน Brundtland Report เสนอขึ้นมาในปี ค.ศ. 1987 ระบุว่า “ภัยคุกคามทางสิ่งแวดล้อมเริ่มเป็นสิ่งที่คุกคามขึ้นมาในระดับโลก” ดังนั้นประเด็นความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมและความเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศจึงเริ่มถูกนำมาถกเถียง ทั้งในเวทีระดับชาติและนานาชาติ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การศึกษานิเวศวิทยาการเมืองได้มีการแผ่ขยายสาขาการศึกษาที่กว้างมากขึ้น และขยายอาณาบริเวณเข้าสู่พื้นที่ของความมั่นคง และถูกผูกโยงอยู่กับสายวิชาชีพและความเชี่ยวชาญของบุคคล เช่นผู้ที่อยู่ในวงการสิ่งแวดล้อมก็มองเห็นว่าตัวแบบของปัญหาความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Security) เป็นประเด็นสำคัญ ผู้ที่อยู่ในแวดวงสาธารณสุขอาจจะมองเห็นถึงภัยคุกคามจากการระบาดของเชื้อโรคเป็นประเด็นสำคัญ อันได้แก่ปัญหาของโรคระบาดกับความมั่นคง (Communicable Disease and Security) และสำคัญผู้ที่ทำงานด้านต่อต้านการก่อการร้าย พวกเขาก็มองเห็นถึงภัยคุกคามจากการก่อการร้ายเป็นประเด็นสำคัญ เป็นต้น หนึ่งในปัญหาความมั่นคงใหม่ที่หลาย ๆ รัฐต้องเผชิญเป็นเรื่องความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม หรือในบางกรณีพูดให้เฉพาะเจาะจงลงไปก็คือ ความเปลี่ยนแปลงของสภาวะอากาศกับความมั่นคง (Climate Change and Security) ซึ่งมีผลกระทบอย่างมากในการก่อให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ และก็มักจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนในสังคม และขณะเดียวกันก็กระทบต่อความมั่นคงของตัวรัฐเองที่ต้องเป็นผู้จัดการความเสียหายที่เกิดขึ้น ทำให้เห็นว่า ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมอาจกลายเป็นการปฏิวัติระบบการวางนโยบายทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติที่สำคัญ ทว่า แนวคิดเรื่องความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อมยังคงจำเป็นต้องมีการนิยามที่ชัดเจน

5.3 ข้อจำกัดของงานวิจัย

1. เนื่องจากการดำเนินการวิจัยเอกสารบทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงเนื้อหาฉบับเต็มและตัวเล่มของผู้ศึกษาวิจัย งานการศึกษาวรรณกรรม บทความวิชาการและวิจัยจึงต้องอาศัยการอ่านบทคัดย่อของบทความเหล่านี้เป็นหลัก

บรรณานุกรม

- กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ. (2551). ประชาสังคมกับการ (ตาม) แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม : ข้อสังเกต
บางประการ. วารสารร่วมพฤษ, 26(3), 145-166.
- จักรกริช สังขมณี. (2561). Limology: ชายแดนศึกษา กับ เขต-ชั้นวิทยาของพื้นที่ใน/ระหว่าง.
กรุงเทพฯ : ศยาม.
- จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. (2550). การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย.
- ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์. (2546). ขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม : มุมมองความคิดด้าน
สิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาการเมือง. ปาริชาติ. ปีที่ 16, ฉบับที่ 1 (เม.ย.-ก.ย. 2546), หน้า
36-45.
- ณัฐกานต์ อัครพงษ์พิศักดิ์. (2557). การเมืองในชีวิตประจำวันของครัวเรือนอีสานภายใต้บริบทของ
การปลูกอ้อยในฐานะพืชพลังงาน. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 10(3), 1-23.
- นิตยา โพธิ์นอก. (2560). “การวิเคราะห์การเมืองตามแนวคิดนิเวศวิทยาการเมือง”. ใน ชุดวิชา การ
วิเคราะห์การเมือง. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์. (2551). การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อมในกระแสโลกาภิวัตน์ : วิเคราะห์นโยบาย
ของสหรัฐอเมริกาต่อการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อน. วารสารร่วมพฤษ, 26(3), 41-102.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2556). เศรษฐศาสตร์ การเมือง นิเวศวิทยา การเมือง และ นิเวศ สังคม
นิยม. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 1(1), 217-234.
- บุญยง รุธิโก. (2556). ความยั่งยืนในการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง. วารสารสุทธิปริทัศน์,
27(84), 55-76.

พนา ใจตรง และกนกวรรณ มะโนรัมย์. (2557). พลวัตการเคลื่อนไหวและการต่อสู้เพื่อพื้นที่วิถีชีวิตของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อนปากมูล. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 5(2), 81-111.

พัชรินทร์ลาภานันท์. (2547). ผู้หญิงชนบทกับขบวนการเคลื่อนไหวสิ่งแวดล้อม วิธีคิด และ "พื้นที่" การต่อสู้. มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์(มหาวิทยาลัยขอนแก่น), 21(2), 141-159.

แพร่พรรณ เหมวรรณ. (2548). การประกาศพื้นที่คุ้มครองเพื่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถทำได้จริงหรือ : บทวิเคราะห์เชิงนิเวศวิทยาการเมือง. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 25-26(2-3), 95-166.

ภาราดา ชัยนิคม. (2561). ความร่วมมือของอาเซียนในประชาคมการเมืองและความมั่นคง: การจัดการปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วณิชชา จิตธรรมมา. (2556). เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) : การพัฒนาที่ไม่สม่ำเสมอผ่านทัศนะของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย. วารสารวิชาการวิถีสังคมมนุษย์, 1(2), 109-122.

วิจารณ์ พานิช. (2548). การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.

สมเกียรติ วันทะนะ. (2551). อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์อักษรข้าวสว.ย.

สิทธิ บุตรอินทร์. (2555). ปรัชญาสิ่งแวดล้อม. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 37(3), 172 – 197.

สุทธบท ชื่อมาก. (2554). การเมืองของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีโครงการคลองสวายน้ำใส. วารสารร่วมพฤษ, 29(3), 1-25.

สุพิชฌาย์ ปัญญา. (2557). นิเวศวิทยาการเมืองว่าด้วยการสร้างเขื่อนดอนสะโฮง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 10(2), 159-180.

สุรพงษ์ โสภณเสถียร. (2554). วิทยปรัญา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ระเบียบทอง.

Allenby, B. R. (2000). Environmental Security: Concept and Implementation.

International Political Science Review, 21(1), 5-21.

Batterbury, S. (2015). Doing political ecology inside and outside the academy. In *The*

International Handbook of Political Ecology. Edward Elgar Publishing.

Bernstein, H. (1971). "Modernization theory and the sociological study of development".

Journal of Development Studies.

Bryant, R. L. (1992). Political ecology: An emerging research agenda in Third-World

studies. Political Geography. 11 (1).

Chuachote, N. (2014). The Roles of Local Administrative Organization in Promoting and

Maintaining Tourist Attractions as Sustainable Tourist Sources: A Case Study of Kutchomphu Subdistric Administrative Organization in Phiboonmangsahan

District of Ubon Ratchathani Province. Rajabhat Maha Sarakham University

Journal, 8(1), 53-62.

Cooper, H. (2007). Evaluating and Interpreting Research Syntheses in Adult Learning

and Literacy. NCSALL Occasional Paper. *National Center for the Study of Adult Learning and Literacy (NCSALL)*.

Fletcher, R. (2010). Neoliberal environmentality: towards a poststructuralist political

ecology of the conservation debate. Conservation and society, 8(3), 171.

Gilson, L. (2014). Qualitative research synthesis for health policy analysis: what does it

entail and what does it offer?. *Health policy and planning*, 29(suppl_3), iii1-iii5.

Horowitz, Leah S. "Local Environmental Knowledge," In Perreault, T., Bridge, G., & McCarthy, J. (Eds.). (2015). *The Routledge handbook of political ecology*. Routledge.

Jacques, P. J. (2016). *Environmental skepticism: Ecology, power and public life*. Routledge.

Kanokporn Deeburee. (2552). Women's Strategies and Negotiating Power in Managing Fisheries Resources in the Floodplain of the Songkhram River Basin. *วารสารสตรีนิยมไทย: จุดยืน*, 129 – 160.

Leff, E. (2015). The power-full distribution of knowledge in political ecology: a view from the South. *The Routledge Handbook of Political Ecology*, 64-75.

Patcharin Lapanun. (2552). Environmental Movements and Gender Politics in Thailand. *วารสารสตรีนิยมไทย: จุดยืน*, 179 – 189.

Paulson, S., Gezon, L. L., & Watts, M. (2003). Locating the political in political ecology: An introduction. *Human organization*, 205-217.

Perreault, T., Bridge, G., & McCarthy, J. (Eds.). (2015). *The Routledge handbook of political ecology*. Routledge.

Robbins, P. (2011). *Political ecology: A critical introduction* (Vol. 16). John Wiley & Sons.

Robbins, Paul. (2012). *Political Ecology: A Critical Introduction* (2nd ed.). Oxford: Willey-Blackwell.

Robbins, Paul. "The Trickster Science," In Perreault, Tom & other. (2015). *The Routledge Handbook of Political Ecology*. New York, NY: Routledge.

Rocheleau, D. (2015). Roots, rhizomes, networks and territories: Reimagining pattern and power in political ecologies. In *The international handbook of political*

Tomoko Kashiwazaki. (2552). A Report on Women's Movement on Environmental Issue in Asia-Pacific. วารสารสตรีนิยมไทย: จุดยืน, 179 – 189.

Wissenburg, M. (1993). The idea of nature and the nature of distributive justice. In *The politics of nature* (pp. 1 – 19). Routledge.

Zimmer, A. (2010). Urban political ecology: Theoretical concepts, challenges, and suggested future directions. *Erdkunde*, 343-354.

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวภาราดา ชัยนิคม
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Parada Chainikom
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 1 6799 00002 99 0
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

เงินเดือน 36,200 บาท

เวลาที่ใช้ทำวิจัย 10 ชั่วโมง : สัปดาห์

4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000

โทรศัพท์ 056-717100 ต่อ 1310 , 063-361-9516

e-mail : chainikom7@gmail.com

5. ประวัติการศึกษา

5.1 ปริญญาโท : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ.

2552

5.2 ปริญญาตรี : วิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2548

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิมัธยมศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ รัฐศาสตร์, ปรัชญาการเมือง , ความมั่นคงศึกษา และเอเชียอาคเนย์ศึกษา .
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการโครงการวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย
 - 7.1 ผู้ำนวยการโครงการวิจัย : -
 - 7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย :
 - “การกล่อมเกลากาทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์”, 2555, ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททั่วไปประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554, สถานะโครงการ เสร็จสิ้น
 - “ความรู้และการเตรียมความพร้อมต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์”, 2558, ทุนอุดหนุนงานวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น งบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558, สถานะโครงการ เสร็จสิ้น
 - “บทบาทของกองทัพกับการพัฒนาความมั่นคงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา กองพลทหารม้าที่ 1”, ทุนอุดหนุนงานวิจัย งบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ประเภทงานวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น, สถานะโครงการ เสร็จสิ้น
 - “รัฐไทยกับกรอบแนวคิดภัยความมั่นคงรูปแบบใหม่” , ทุนอุดหนุนงานวิจัย งบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ประเภท โครงการวิจัยเพื่อสร้าง สะสมองค์ความรู้ที่มีศักยภาพ, สถานะโครงการ เสร็จสิ้น

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน (อาจมากกว่า 1 เรื่อง)

- “การกล่อมเกลางานการเมือง และทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของ นักศึกษาศาสาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์”, ตีพิมพ์ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 2 งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558 ณ ห้องประชุมสีทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททั่วไปประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554

- “ความร่วมมือของอาเซียนด้านการจัดการภัยธรรมชาติ : พัฒนาการและความท้าทาย”, ตีพิมพ์ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ แห่งชาติ ครั้งที่ 15 วันที่ 5 - 6 พฤศจิกายน 2558 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ซิตี้ จอมเทียน พัทยา จังหวัดชลบุรี

- “บทบาทของกองทัพกับการพัฒนาความมั่นคงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความมั่นคงร่วมสมัย”, ตีพิมพ์ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ลำปางวิจัยครั้งที่ 2 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง วันที่ 16 สิงหาคม 2559

- “Non-Traditional Threats: Old Wine, New Bottles”, ตีพิมพ์ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุม 4th International Conference on Government and Politics วันที่ 29 - 30 มีนาคม 2561 Command and General Staff College, Bangkok, Thailand

7.4 งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อข้อเสนอการวิจัย แหล่งทุน และสถานภาพในการทำวิจัย ว่าได้ทำการวิจัยลุล่วงแล้วประมาณร้อยละเท่าใด

